

บทที่ ๔

การดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย

ในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย เมื่อได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้เสียหายมีอำนาจดำเนินคดีอาญาคือผู้กระทำความผิดได้สองทางคือ ร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด หรือดำเนินคดีอาญาคด้วยตนเอง โดยฟ้องผู้กระทำความผิดศาล ซึ่งการดำเนินคดีอาญาทั้งสองทางนี้ผู้เสียหายอาจจะกระทำทั้งสองอย่างพร้อมกันก็ได้ ทั้งนี้เพราะอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายและพนักงานอัยการแยกจากกัน ต่างก็มีอำนาจดำเนินคดีอาญาโดยอิสระ ดังนั้นจึงขอกล่าวขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย

๑. การร้องทุกข์

การร้องทุกข์เป็นวิธีการสำคัญในการดำเนินคดีอาญาของรัฐเนื่องจากความผิดอาญาที่เกิดขึ้นนั้น เจ้าพนักงานของรัฐไม่อาจทราบได้ทุกครั้งในต่างประเทศนั้นการร้องทุกข์ (Complaint) เป็นสิ่งสำคัญของการดำเนินคดีอาญาเช่นกัน เช่นในประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน และสหรัฐอเมริกา หน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐ ผู้เสียหาย (Private) ไม่มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญานอกจากในประเทศเยอรมันผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญาบางประเภทเท่านั้น ดังนั้นถ้าผู้เสียหายประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดจึงต้องร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน ส่วนในประเทศอังกฤษแม้ว่าผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ แต่การฟ้องคดีอาญาต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมากในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อตำรวจ เพื่อให้ตำรวจดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด การร้องทุกข์ในประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ประชาชนทุกคนมีสิทธิร้องทุกข์ได้โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหาย และการร้องทุกข์นั้นจะร้องทุกข์ ต่อตำรวจหรือพนักงานอัยการก็ได้ ส่วนในประเทศไทยนั้นผู้เสียหายมีสิทธิร้องทุกข์ได้ โดยเป็นผู้แจ้งคำร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานว่า ได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เพื่อให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอม

* ผู้เสียหายต่อไปนี้หมายถึงความถึงผู้เสียหายที่แท้จริง และผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย

ความได้ตามประมวลกฎหมายอาญานั้น การร้องทุกข์มีความสำคัญมาก เนื่องจากประมวลกฎหมาย
 วิधिพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๑ บัญญัติว่า "พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง
 แต่ถ้าเป็นคดีความผิดสอบสวนตัวห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามมาระบียบ" ใน
 คดีความผิดสอบสวนตัว พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจทำการสอบสวนได้ต่อเมื่อได้มีการร้องทุกข์ตาม
 ระเบียบ ถ้าไม่มีการร้องทุกข์พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวน เมื่อไม่มีการสอบสวนพนักงาน
 อัยการย่อมไม่มีอำนาจฟ้องผู้กระทำความผิด (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐)
 และในเรื่องของอายุความคดีอาญาในคดีความผิดสอบสวนตัวหรือความผิดอันยอมความได้นั้น ถ้าผู้
 เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด คดีอาญานั้น
 เป็นอันขาดอายุความ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๖) แต่ได้มีการร้องทุกข์ต้องถูกต้องตาม
 กฎหมายอายุความขยายไปเหมือนเช่นอายุความในความผิดทั่วไป ส่วนในคดีอาญาแผ่นดิน การร้อง
 ทุกข์อาจไม่สำคัญนัก แต่ก็จำเป็นเพื่อช่วยเจ้าพนักงานของรัฐให้ทราบว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิด
 ขึ้นจะได้ดำเนินการสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด

การร้องทุกข์ที่ถูกต้องตามกฎหมายประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ

๑.๑ คำร้องทุกข์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๗)

"คำร้องทุกข์หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย
 นี้ ว่ามีการกระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้
 เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ" คำร้อง
 ทุกข์จึงประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้.

๑.๑.๑ ผู้มีอำนาจร้องทุกข์ ได้ต้องเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายซึ่งมีอำนาจ

ฟ้องร้องดำเนินคดีอาญานั้นเอง เป็นผู้กล่าวหา บุคคลซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมายไม่มีอำนาจ
 ร้องทุกข์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๓/๒๔๘๒ ๒๓ ๓๓ ๕๖) ประการแรกจึงต้องพิจารณาว่า ผู้กล่าวหา
 นั้นเป็นผู้เสียหายหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ผู้เสียหายการกล่าวหาที่นั้นอาจเป็นคำกล่าวโทษไม่ใช่คำร้องทุกข์

ถ้าผู้กล่าวหาเป็นผู้เสียหาย แม้ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์แต่ไม่ถึงกับไร้เดียงสา ก็สามารถ
 ร้องทุกข์ด้วยตนเองได้ โดยไม่ต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรมลงลายมือชื่อในการร้องทุกข์ (คำพิพากษา
 ฎีกาที่ ๑๕๘๒/๒๔๘๔ ๒๔๘๔ ฎ ๑๕๕๗) และการร้องทุกข์ผู้เสียหายยอมมอบอำนาจให้ร้องทุกข์แทนกัน
 ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๕/๒๕๐๒ ๒๕๐๒ ฎ ๑๐๔๐)

๑.๑.๒ ผู้รับคำร้องทุกข์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๓) มีผู้เห็นว่า "ผู้เสียหายใดกล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้" เจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่รับคำร้องทุกข์ คือ พนักงานสอบสวน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๓) และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๔)

ผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์นั้นทั้งพนักงานสอบสวนและพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจต่างมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ได้ตามกฎหมาย โดยกฎหมายไม่ได้บังคับให้ร้องทุกข์ได้เฉพาะต่อพนักงานสอบสวนเสมอไปเท่านั้น จะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๓๔/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ฎ ๑๓๑๖) และพนักงานสอบสวนผู้รับคำร้องทุกข์ไม่จำเป็นต้อง เป็นพนักงานสอบสวนซึ่งมีอำนาจทำการสอบสวน การพิจารณาปัญหาว่า พนักงานสอบสวนผู้รับคำร้องทุกข์ไว้จะมีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือไม่ เป็นคนละเรื่องกับการพิจารณาปัญหาว่า พนักงานสอบสวนผู้นั้นจะมีอำนาจสอบสวนในความผิดเรื่องนั้นด้วยหรือไม่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๔ มิได้บังคับให้ร้องทุกข์เฉพาะต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนเสมอไป เหตุนี้พนักงานสอบสวนในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งซึ่งแม้จะมีได้มีอำนาจทำการสอบสวนในคดีใดเลย ก็ยังมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ในคดีนั้นได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๓๔/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ ๕๕๓) แม้ว่าผู้ร้องทุกข์เป็นเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ ได้ร้องทุกข์แก่ตนเอง และทำการสอบสวนด้วยตัวเอง เช่นนี้เป็นการใช้ได้ส่วนที่จะยุติธรรมหรือไม่ เป็นเรื่องซึ่งนำหนักพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาส่วนหนึ่ง หากำให้การร้องทุกข์และการสอบสวนเสียไปไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๒๒/๒๕๔๒ ๒๓ ธ.ศ. ๓๘๕)

แต่ถ้าได้ร้องทุกข์ต่อบุคคลอื่นนอกจากพนักงานสอบสวนและพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้ว แม้จะได้มีการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็เป็นกรร้องทุกข์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่นร้องทุกข์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กฎหมายมิได้ระบุว่าตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงไม่ใช่ผู้ที่รับคำร้องทุกข์ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๒๖/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ฎ ๑๒๕๕) การที่ผู้เสียหายให้การเป็นพยานในเรื่องที่จำเลยถูกหาว่า ฆาตคนอื่น คำให้การพาดพิงถึงการที่ผู้เสียหายถูกจำเลยจับไปกักขังไว้ด้วย

ดังนั้น จะถือว่าผู้เสียหายร้องทุกข์ว่าจำเลยหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้เสียหายโดยปริยายไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๘/๒๕๐๕, ๒๕๐๕ ฎ ๖๑๒)

๑.๑.๓ ผู้กระทำความผิด เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความผิดก่อกวนคนหรือความผิดคอสวนตัว ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายย่อมร้องทุกข์ได้เสมอ ไม่ว่าผู้เสียหายจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๒(๗) ไขคำว่า "มีผู้กระทำความผิดขึ้นจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย" เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการจัดให้มีการร้องทุกข์เพื่อให้ทราบว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนจะได้มีการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ส่วนการที่จะให้รู้ตัวผู้กระทำความผิดเป็นเรื่องการค้นหายานหลักฐานและข้อเท็จจริง ซึ่งอาจสืบสวนและสอบสวนได้ในภายหลังได้มีการร้องทุกข์แล้ว แต่หาผู้เสียหายรู้ตัวผู้ทำความผิดนั้นคือใคร ชื่ออะไร ผู้เสียหายต้องระบุชื่อผู้กระทำความผิดในคำร้องทุกข์ด้วย ถ้าผู้เสียหายไม่ระบุชื่อผู้กระทำความผิดไม่เป็นคำร้องทุกข์เนื่องจากผู้เสียหายไม่ประสงค์จะให้ผู้กระทำความผิดรับโทษ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๘/๒๕๑๐, ๒๕๑๐ ฎ ๒๓๓๘) เรื่องผู้เสียหายประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดรับโทษจะกล่าวในข้อต่อไป

๑.๑.๔ เจตนาของผู้ร้องทุกข์ คำกล่าวของผู้เสียหายที่จะเป็นคำร้องทุกข์ได้จะร้องเป็นคำกล่าวซึ่งแสดงให้เห็นเจตนาของผู้เสียหายที่ประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๒(๗) มีบัญญัติไว้ว่า "และการกล่าวหาของผู้เสียหายเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ" ดังนั้น ถ้าคำกล่าวโทษของผู้เสียหายไม่ประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษทางอาญา คำกล่าวหานั้นก็ไม่ใช่คำร้องทุกข์ ซึ่งอาจเป็นการแจ้งความให้เจ้าหน้าที่รับทราบไว้หรือคำกล่าวโทษก็ได้

ถ้อยคำที่ว่า "และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ" นั้นเป็นคำกว้าง ๆ ซึ่ง "ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องใช้ถ้อยคำเช่นนั้นโดยชัดแจ้ง หากพิจารณาข้อความทั้งหมดเห็นได้ว่าผู้เสียหายประสงค์จะเอาโทษ คำแจ้งความนั้นก็จะเป็นคำร้องทุกข์" เช่น ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจขอให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดจนถึงที่สุดเป็นคำร้องทุกข์เช่น

*คณิง ฤาไชย, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๘.

ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจขอให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีจนถึงที่สุด ต่อมาผู้เสียหายเบิกความต่อศาลว่าไม่มีเจตนาจะเอาโทษต่อจำเลย ขอให้ได้เงินคืนเท่านั้น และว่าเมื่อวันไปแจ้งความที่สถานีตำรวจก็ได้บอกตำรวจด้วยว่าต้องการเงินคืนเท่านั้น ไม่อยากเอาโทษตำรวจจึงไม่ได้ทำการสอบสวน เมื่อเห็นว่าจำเลยไม่คืนเงินจึงบอกให้ตำรวจจับจำเลย ตำรวจจึงเริ่มสอบสวนต่อไป วินิจฉัยว่าเจ้าทุกข์ได้ร้องทุกข์ตามกฎหมายแล้ว คำเบิกความชั้นศาลแสดงว่าผู้เสียหายไม่เจตนาเอาโทษแก่จำเลยไม่ เป็นแต่อยากได้เงินมากกว่า เมื่อไม่ได้เงินจากจำเลยก็บอกตำรวจจับเป็นการชักแฉ่งว่า ผู้เสียหายต้องการเอาโทษตามคำร้องทุกข์ดังกล่าวข้างต้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๖/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ฎ ๒๐๘)

กรณีมีปัญหารว่าผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ว่า ร้องทุกข์ไว้เป็นหลักฐานเพื่อป้องกันคดีฆาตกรรมหรือเป็นหลักฐานกรณีอย่างอื่นนั้นจะแสดงว่าผู้เสียหายได้กล่าวหาโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหรือไม่ ในกรณีนี้ได้มีความเห็นแยกออกได้ ๒ ความเห็น คือ

ความเห็นที่หนึ่ง ถือว่าเจตนาของผู้แจ้งความที่ประสงค์จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากข้อความแห่งบันทึกคำร้องทุกข์ที่เจ้าพนักงานทำขึ้นโดยพิจารณาพฤติการณ์แวดล้อมคดีประกอบด้วย จึงไม่จำเป็นเสมอไปที่เจตนาดังกล่าวจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีที่ผู้แจ้งความประสงค์จะให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีเช่นในกรณีอันเกิดจากการใช้เช็ทซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ การที่ผู้เสียหายมาแจ้งความไว้เป็นหลักฐานด้วยเกรงว่าคดีจะฆาตกรรมยอมแสดงให้เห็นว่า ผู้เสียหายมีเจตนาให้ผู้ออกเช็ทต้องรับโทษ จึงได้รับมาแจ้งความไว้ก่อนที่จะหมกมิดหนีฟ้องคดีเพราะฆาตกรรมร้องทุกข์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๓/๒๕๐๘ ๒๕๐๘ ฎ ๒๓๘-๑๕๘๐/๒๕๑๒ ๒๕๑๒ ฎ ๑๘๒๒)

ความเห็นดังกล่าวยังมีคำอธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ในคดีความผิดอันยอมความได้ การแจ้งความเพื่อป้องกันคดีฆาตกรรมเป็นการแสดงความประสงค์ที่จะเริ่มต้นคดีอาญา อันเป็นการปฏิบัติความชั้นตอนของกฎหมายที่จะต้องมีการร้องทุกข์เป็นหลักฐานเสียก่อนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นจะสูญเสียสิทธิฟ้องคดีต่อไปแม้จะอยู่ในอายุความฟ้องตามปกติ ส่วนผู้เสียหายจะมีเจตนาให้เจ้าพนักงานผู้รับแจ้งดำเนินคดีหรือไม่ เป็นอีกเรื่องหนึ่งเพราะผู้เสียหายอาจประสงค์ที่จะไปฟ้องร้องดำเนินคดีเอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๓๑/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ฎ ๑๘๐๘) แต่ยังคงเตรียมการ

ยื่นฟ้องไม่เสร็จสิ้น จึงแจ้งความกันคดีขาดอายุความไว้ก่อน และการที่เจ้าพนักงานจะดำเนินคดี
ต่อไปภายหลังรับแจ้งแล้วหรือไม่ก็เป็นเรื่องของเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะไม่เกี่ยวกับผู้เสียหาย

ความคำพิพากษาศาลฎีกา คดีหนึ่งซึ่งสนับสนุนความเห็นฝ่ายแรกนี้ วินิจฉัยก้าวไปไกลในทำนอง
ที่ว่า แม้ผู้เสียหายไม่มีความประสงค์จะดำเนินคดีในขณะที่แจ้งความกล่าวคือ ยังต้องการจะตามตัว
ผู้กระทำความผิดมาเจรจาทอรองกันก่อน ถ้าหากตกลงกันไม่ได้จึงจะมารวมคดีให้พนักงานสอบสวน
ดำเนินคดีต่อไป ก็ยังถือว่าเป็นคำร้องทุกข์ตามหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๖๑/๒๕๑๗ ๒๕๑๗ ฎ
๕๗๗) แนวคำวินิจฉัยนี้แสดงให้เห็นว่า เจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจึงอาจมีอยู่และแสดงได้
โดยพฤติการณ์อื่น ๆ ถึงแม้ผู้เสียหายจะมิได้ประสงค์ให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีในขณะนั้นหรืออีกนัย
หนึ่ง การที่ผู้เสียหายมิได้ยืนยันให้เจ้าพนักงานดำเนินคดี หากข้อเท็จจริงในเชิงปฏิเสธที่จะใช้
สรุปว่า ผู้แจ้งมิได้มีเจตนาให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษไม่

ความเห็นที่สอง เป็นความเห็นตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่ (คำพิพากษาศาลฎีกา
ที่ ๕๘๕/๒๕๑๔ ๒๕๑๔ ฎ ๓๐๔ ๑๖๔๑/๒๕๑๔ ๒๕๑๔ ฎ ๑๓๓๓ ๒๔๐๕/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ฎ ๒๕๓๐
ที่ ๒๔๑๐/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ฎ ๒๕๓๐ (ประชุมใหญ่) และ ๘๔๕/๒๕๑๕ ๒๕๑๕ ฎ ๕๔๔ ที่ ๒๒/๒๕๒๑
๒๕๒๑ ฎ ๓๑ ที่ ๑๔๒๕/๒๕๒๑ ๒๕๒๑ ฎ ๘๐๕ ที่ ๑๓๑๓/๒๕๒๑ ๒๕๒๑ ฎ ๕๒๐ เป็นต้น) ถือเป็น
หลักที่ว่า ถ้าผู้เสียหายมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจริง ๆ แล้ว ก็ควรต้องยืนยันแสดง
ความประสงค์ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดเสียในขณะนั้น การที่จะไปร้องผู้
กระทำความผิดในภายหลังก็ตีหรือการที่จะไปติดต่อกับผู้กระทำความผิดก่อนแล้วจึงจะกลับมาขอคดีให้
ในภายหลังก็ตี ล้วนแต่เป็นเหตุการณือนาคตกที่ไม่แน่นอน ไม่อาจแสดงให้เห็นโดยชัดว่า ผู้เสียหาย
มีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

ความเห็นการตีความในเรื่องเจตนาของผู้เสียหายที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษของ
ทั้งสองความเห็นนั้นเป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักเท่าเทียมกัน จึงควรที่จะพิจารณาทั้งสองความเห็นเข้า
ด้วยกัน ทั้งนี้เพราะถ้ายึดถือเฉพาะความเห็นใดความเห็นหนึ่งอาจทำให้ขาดตกบกพร่องไปได้
โดยการตีความตามความเห็นฝ่ายที่หนึ่งนั้นกว้างเกินไปจนไม่เห็นเจตนาที่ชัดแจ้งของผู้เสียหาย
ว่าต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหรือไม่ และเป็นไปลักษณะในการบีบบังคับเพื่อจะให้ได้รับ
ชดใช้ค่าเสียหาย ส่วนการตีความตามความเห็นฝ่ายที่สองนั้นเป็นการตีความแคบเกินไป เพราะใน

คำภีร์ แก้วเจริญ "การร้องทุกข์ต้องยืนยันให้ดำเนินคดีหรือไม่",
วารสารอัยการปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๘ พ.ศ. ๒๕๒๒ หน้า ๖๗-๖๘.

บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๓) ไม่ได้มีข้อความว่าต้องการให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษโดยการดำเนินการของเจ้าหน้าที่แต่ประการเดียว แต่ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์เพื่อจะดำเนินการฟ้องร้องควยตนเองต่อไปได้ ดังนั้นจึงเห็นว่าถ้าการร้องทุกข์นั้นมีพฤติการณ์อื่นที่แสดงให้เห็นเจตนาของผู้เสียหายใ้ความประสงค์จะให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษเป็นคำร้องทุกข์ เช่น ผู้เสียหายร้องทุกข์ไว้เป็นหลักฐานโดยไม่ประสงค์ให้เจ้าพนักงานดำเนินคดี แต่ประสงค์จะฟ้องคดีเองต่อไปควรเป็นคำร้องทุกข์แล้ว

๑.๒ วิธีการร้องทุกข์

เมื่อได้ทราบว่าการร้องทุกข์นั้นหมายความว่าอย่างไร ดังได้กล่าวไว้ในข้อ ๑.๑ แล้ว การร้องทุกข์ยังต้องมีวิธีการที่ผู้เสียหายจะต้องกระทำตามระเบียบตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามบัญญัติไว้ จึงเป็นคำร้องทุกข์ที่ชอบด้วยกฎหมาย ดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๓ และ ๑๒๔

มาตรา ๑๒๓ บัญญัติว่า "ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้

คำร้องทุกข์นั้นต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิดพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำลง ความเสียหายที่ได้รับและชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะบอกได้

คำร้องทุกข์นี้จะทำเป็นหนังสือหรือร้องควยปากก็ได้ ถ้าเป็นหนังสือต้องมีวัน เดือน ปี และลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ถ้าร้องควยปากให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ ลงวัน เดือน ปี และลงลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ในวันที่ยื่น

มาตรา ๑๒๔ บัญญัติว่า "ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวนและเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็ได้

เมื่อมีหนังสือร้องทุกข์ยื่นต่อเจ้าพนักงานเช่นกล่าวแล้ว ให้รีบจัดการส่งไปยังพนักงานสอบสวนและจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้

เมื่อมีคำร้องทุกข์ควยปาก ให้รีบจัดการใหญ่ผู้เสียหายไปพบกับพนักงานสอบสวนเพื่อจดบันทึกคำร้องทุกข์นั้นถึงบัญญัติในมาตราก่อน ในกรณีเร่งร้อนเจ้าพนักงานนั้นจะจดบันทึกเสียเองก็ได้แต่ให้รีบส่งไปยังพนักงานสอบสวนและจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้าง เพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้"

สาระสำคัญของวิธีการร้องทุกข์มีดังต่อไปนี้คือ

๑.๒.๑ คำร้องทุกข์ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ คำร้องทุกข์นั้นผู้ร้องทุกข์จะ
 ทำเป็นหนังสือหรือร้องทุกข์ด้วยปากก็ได้ หรือผู้ร้องทุกข์เป็นหนังสือและร้องทุกข์ด้วยปากทั้งสอง
 อย่างก็ได้ ในกรณีนี้ ร้องทุกข์ ร้องทุกข์ด้วยปาก เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนท้องที่นั้นทันที
 และถ้าผู้ร้องทุกข์ใดร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งไม่ใช่พนักงานสอบสวน
 เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจของรับจัดการส่งหนังสือคำร้องทุกข์หรือผู้ร้องทุกข์ไปยังพนักงาน
 งานสอบสวน แต่ในกรณีเร่งด่วนเมื่อผู้ร้องทุกข์ ร้องทุกข์ด้วยปาก เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือ
 ตำรวจนั้นจะจดบันทึกเสียเองก็ได้ แล้วให้รีบส่งบันทึกคำร้องทุกข์ไปยังพนักงานสอบสวน คำร้อง
 ทุกข์ เป็นหนังสือของผู้ร้องทุกข์หรือบันทึกคำร้องทุกข์ของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทำ
 ขึ้น เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อประโยชน์ของพนักงาน
 สอบสวนก็ได้

๑.๒.๒ ลักษณะของคำร้องทุกข์ คือ คำร้องทุกข์ที่ทำเป็นหนังสือหรือบันทึก
 คำร้องทุกข์ที่เจ้าพนักงานได้จัดทำขึ้นนั้น จะต้องมี วัน เดือน ปี ลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์หรือ
 ลงลายมือชื่อของผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ในบันทึกนั้น และประกอบด้วยชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์
 ลักษณะแห่งความผิด พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำลง ความเสียหายที่ได้รับและ
 ชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะบอกได้ ถ้าคำร้องทุกข์ไม่ปรากฏข้อความดังกล่าวไม่
 เป็นคำร้องทุกข์ที่สมควรยกกฎหมาย แต่ไม่จำเป็นที่ผู้ร้องทุกข์ต้องระบุฐานความผิดของกรกระทำ
 ที่กล่าวหา เพียงแต่ผู้ร้องทุกข์กล่าวหาถึงลักษณะแห่งความผิด พฤติกรรมต่าง ๆ ของความผิด
 ที่ถูกกระทำและความเสียหายที่ได้รับทั้งหมดก็เป็นคำร้องทุกข์ที่สมควรยกกฎหมาย เช่น จำเลย
 หลอกหลวงผู้เสียหายว่ามีผู้ต้องการซื้อเครื่องเพชร ให้จำเลยนำไปใหญ่ ผู้เสียหายจึงมาแจ้ง
 เหตุกับเจ้าพนักงาน เจ้าพนักงานเห็นว่า เป็นเรื่องชักคด จึงทำใบมอบอำนาจใหญ่เสียหาย
 ลงชื่อและดำเนินการสอบสวนไปในทางชักคด แก่พนักงานอัยการ เห็นว่าเป็นคดีฉ้อโกง จึงให้
 พนักงานสอบสวน สอบสวนเพิ่มเติมไปในทางความผิดฐานฉ้อโกงแล้วพนักงานอัยการก็ฟ้องฐาน
 ฉ้อโกง จำเลยก็แย้งว่าผู้เสียหายไม่ใคร่ร้องทุกข์ในความผิดฐานฉ้อโกง ศาลอุทธรณ์เห็นว่า
 การร้องทุกข์ไม่จำเป็นของใหญ่เสียหายระบุฐานความผิด เพียงแต่ผู้เสียหายนำความไปแจ้ง
 ในทางอรรถคดีก็เป็นการเพียงพอแล้วถือได้ว่ามีการร้องทุกข์ในเรื่องนั้นแล้ว ใบมอบอำนาจ

เป็นบันทึกของเจ้าพนักงานผู้รับแจ้งเหตุเท่านั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยกับข้อวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์และเห็นต่อไปว่าอัยการไม่ได้ฟ้องจำเลยเป็นคนละเรื่อง คงฟ้องจำเลยในเรื่องเอาทรัพย์สินไปแล้วไม่ส่งคืนผู้เสียหายมาร้องทุกข์ในเรื่องทรัพย์สินเป็นการเพียงพอแล้ว ส่วนรูปคดีจะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงหรือยกยอกนั้นเป็นปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องรู้เห็นหรืออ้างอิงด้วย ทั้งนี้คงแล้วแต่เจ้าพนักงานจะเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดฐานใดก็ฟ้องไปฐานนั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๐๓/๒๕๔๓ ๒๔ ธ.ค. ๑๐๒๕)

ถ้าตามข้อเท็จจริงของการกระทำที่ผู้ร้องทุกข์ได้รับความเสียหายนั้น เป็นความผิดหลายฐาน แต่ผู้ร้องทุกข์ได้กล่าวหาแจ้งข้อเท็จจริงของลักษณะ พฤติกรรมของการกระทำและความเสียหายที่ได้รับเฉพาะบางกรณี การกระทำผิดในส่วนที่ผู้ร้องทุกข์ไม่ได้กล่าวถึงลักษณะ พฤติกรรมและความเสียหาย ถือไม่ได้ว่าได้มีการร้องทุกข์ในความผิดฐานนั้นด้วย เช่น การที่ผู้ร้องทุกข์ได้ร้องทุกข์มีข้อความว่า "ด้วยตามที่ข้าพเจ้าร้องทุกข์หาว่า ต.และ น. ทุจริตกระทำอนาจารข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าขอมอบให้เจ้าพนักงานฟ้องร้อง ต.และ น. แทนข้าพเจ้าจนกว่าคดีถึงที่สุด" เป็นการร้องทุกข์เฉพาะทุจริตอนาจารเท่านั้น หากได้มีการร้องทุกข์ให้เอาความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราด้วยไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๑๕-๗๒๐/๒๕๔๓ ๒๕ ธ.ค. ๑๐๓๕) หรือผู้เสียหายแจ้งความเฉพาะเรื่องถูกทำร้ายร่างกายเท่านั้น ยังฟังไม่ได้ว่าผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ในความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๒/๒๕๔๓ ๒๕ ธ.ค. ๕๕๖) ดังนั้นการร้องทุกข์ผู้ร้องทุกข์จึงควรแจ้งข้อเท็จจริงให้กับเจ้าพนักงานให้ทราบทั้งหมด เพราะถ้าการกระทำผิดนั้นมีความผิดต่อส่วนตัวร่วมอยู่ด้วย จะได้ถือว่ามีการร้องทุกข์ที่ถูกต้องตาม - กฎหมายแล้ว

๑.๓ การจัดให้มีคำร้องทุกข์

คำร้องทุกข์นั้นแม้ว่าโดยทั่วไปเป็นเรื่องของผู้เสียหายจะเป็นผู้กล่าวหาต่อเจ้าพนักงานแต่ในบางกรณีผู้เสียหายไม่ได้มาร้องทุกข์อาจเพราะไม่ทราบการกระทำผิดหรือไม่ต้องการร้องทุกข์ หรือด้วยเหตุผลประการอื่น ๆ เมื่อปรากฏว่า

๑.๓.๑ เมื่อมีผู้ร้องขอให้ช่วยเหลือ และพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ได้ทำการสืบสวนหรือสอบสวนไปทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งส่วนใด ปรากฏว่าได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ตกเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

จัดการให้มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบตาม มาตรา ๑๒๓ และมาตรา ๑๒๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิอาญา มาตรา ๑๒๕)

๑.๓.๒ เมื่อมีคำกล่าวโทษ คำกล่าวโทษหมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น (ป.วิอาญา มาตรา ๒(๘) เมื่อมีบุคคลได้กล่าวโทษกองพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าพนักงานนั้น ๆ ต้องจัดการให้มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ (ป.วิอาญา มาตรา ๑๒๓))

การจัดการให้มีคำร้องทุกข์นั้นทำได้ทั้งในคดีอาญาแผ่นดินและในคดีความผิดต่อส่วนตัว ในการจัดการให้มีคำร้องทุกข์นั้น ต้องสุจริต ความยินยอมของผู้เสียหายด้วย ถ้าผู้เสียหายไม่ยินยอมจะร้องทุกข์เจ้าพนักงานคงไม่มีอำนาจไปบังคับให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในเรื่องอำนาจสอบสวนของความผิดต่อส่วนตัว ส่วนในคดีอาญาแผ่นดินนั้นไม่สำคัญนัก เพราะพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนได้โดยไม่ต้องมีคำร้องทุกข์

๑.๔ การแก้หรือถอนคำร้องทุกข์

เมื่อได้มีการร้องทุกข์แล้ว ผู้ร้องทุกข์มีอำนาจขอแก้หรือขอถอนคำร้องทุกข์เมื่อใดก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๒๖ บัญญัติว่า "ผู้ร้องทุกข์จะแก้คำร้องทุกข์ระยะใด หรือจะถอนคำร้องทุกข์เสียเมื่อใดก็ได้" เจ้าพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์และผู้ที่ต้องหาจะคัดค้านไม่ได้ เหมือนกับกรณีการขอแก้ฟ้องหรือถอนฟ้อง

๑.๔.๑ การแก้คำร้องทุกข์ คือการแก้ไขเพิ่มเติมหรือตัดทอนข้อความในคำร้องทุกข์ ซึ่งควร เป็นการแก้ไขในรายละเอียด ลักษณะและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดไม่ถึงกับเป็นการแก้ไขในส่วนซึ่งเป็นสาระสำคัญของกรกระทำผิด เพราะอาจจะเป็นการถอนคำร้องทุกข์ไป

การแก้ไขคำร้องทุกข์ กฎหมายบัญญัติให้แก้ไขในระยะใดก็ได้ นั้น เมื่อพิจารณาตามวิธีปฏิบัติแล้วการที่จะขอแก้คำร้องทุกข์หลังจากที่ศาลชั้นต้นได้รับหลักฐานการร้องทุกข์ไว้พิจารณานั้นย่อมทำไม่ได้ เพราะจะทำให้เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักฐานที่ปรากฏในการพิจารณาของศาล อาจทำให้จำเลยเสียเปรียบ และไม่ยุติธรรมต่อจำเลยในการต่อสู้คดี ลักษณะของการแก้คำร้องทุกข์จึงไม่เหมือนกับการถอนคำร้องทุกข์

๑.๔.๒ การถอนคำร้องทุกข์ คือการไม่คดีใจดำเนินคดีต่อไป ซึ่งการถอนคำร้องทุกข์อาจจะถอนทั้งหมด หรือถอนเฉพาะฐานความผิดหรือเฉพาะบุคคลก็ได้ และการถอนคำร้องทุกข์จะถอนเสียเมื่อใดก็ได้ ไม่ว่าจะถอนคำร้องทุกข์ในระหว่างคดีอยู่ในชั้นพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาวันแก่คดีนั้นได้ถึงที่สุดไปแล้ว

ผู้ที่จะแก้หรือถอนคำร้องทุกข์ได้ คือ ผู้ที่ร้องทุกข์ ไม่ว่าจะร้องทุกข์ในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือร้องทุกข์ในฐานะเป็นผู้จัดการแทน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๔๐/๒๕๑๔ ๒๕๑๔ ณ ๘๒๘ และสิทธิในการขอแก้หรือถอนคำร้องทุกข์ยอมตกแก่ทายาท หรือผู้ร้องทุกข์ถึงแก่ความตายทายาทยอมถอนคำร้องทุกข์ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๖/๒๔๘๘ ๒๔๘๘ ณ ๑๔๐ ๑๑/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ณ ๒๕๒๕) แต่ผู้เยาว์ร้องทุกข์ด้วยตนเอง ผู้แทนโดยชอบธรรมขอถอนคำร้องทุกข์โดยขัดขึ้นความประสงค์ของผู้เยาว์ไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๔/๒๔๘๔ ๒๔๘๔ ณ ๑๘๓)

ผลการถอนคำร้องทุกข์ในคดีอาญาแผ่นดิน การถอนคำร้องทุกข์ไม่ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับและไม่คัดอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะทำการสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่จะทำการฟ้องคดี ส่วนคดีความผิดส่วนตัว การถอนคำร้องทุกข์ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ (ป.วิอาญา มาตรา ๓๘(๒) และมาตรา ๑๒๖ วรรคสอง) การถอนคำร้องทุกข์ที่จะทำให้อำนาจระงับนั้น จะต้องมีเจตนาถอนเพื่อยกเลิกไม่เอาความแก่ผู้ที่ถูกร้องทุกข์ต่อไป แต่การคำร้องทุกข์โดยเหตุที่ผู้เสียหายได้นำคดีอาญามาฟ้องศาลเสียเอง หากทำให้อำนาจระงับไม่ ควรระงับไปแต่เฉพาะเรื่องการร้องทุกข์ ซึ่งศาลยอมดำเนินคดี เสมือนว่าผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล โดยไม่มีการร้องทุกข์มาก่อนเท่านั้นเอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๒๒/๒๕๐๖ ๒๕๐๖ ณ ๒๓๒๔)

๒. การฟ้องคดีอาญา

การฟ้องคดีอาญา คือ การที่ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ยื่นฟ้องกล่าวหาผู้กระทำความผิดว่าได้กระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง หรือหลายฐานต่อศาล โดยประสงค์ให้ศาล เป็นผู้พิจารณาและพิพากษา ผู้กระทำความผิดนั้น การที่กฎหมายกำหนดให้มีการฟ้องร้องต่อศาล เนื่องจากสังคมต้องมีระเบียบและวินัยบังคับผู้ที่รวมอยู่ในสังคมให้ปฏิบัติตาม เมื่อมีผู้ฝ่าฝืนกระทำความผิดระเบียบวินัยนั้นต้องมีผู้คัดลั่นลงโทษเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างกับบุคคลอื่น และเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้สำนึกถึงความผิดซึ่งตนได้กระทำ แต่การที่จะให้เอกชนเป็นผู้คัดลั่นกันเองนั้นเป็นการไม่สมควรอาจเกิดปัญหาการ

ใช้กำลังอำนาจกันขึ้นได้ จึงได้กำหนดองค์กร องค์กรหนึ่งขึ้น ทำการชี้ขาดตัดสินผู้ถูกกล่าวหาว่า
กระทำผิด องค์กรดังกล่าวคือ ศาลยุติธรรม

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหาผู้กระทำผิด
จึงต้องมียุติธรรมในการกล่าวหาว่ามีการกระทำผิดต่อศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ของเราได้กำหนดให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล คือ พนักงานอัยการและผู้เสียหาย อำนาจ
ฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างเป็นเอกเทศไม่ขึ้นแก่กันแต่กัน **แต่ละฝ่าย
ไม่มีอำนาจไปยื่นข้อกล่าวหาของอีกฝ่ายหนึ่ง กล่าวว่าเป็นการฟ้องร้องของผู้เสียหายจึงแยกต่างหาก
จากการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ**

การฟ้องคดีอาญานั้นผู้เสียหายจะฟ้องทำคำฟ้อง เป็นหนังสือและมีข้อความสำคัญ ตาม
มาตรา ๑๕๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและเมื่อผู้เสียหายทำคำฟ้องเรียบร้อยแล้ว
แล้วต้องยื่นฟ้องต่อศาลใดศาลหนึ่งที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่น (ป.วิอาญา มาตรา ๑๕๗) ศาลจะตรวจคำฟ้องว่าถูกต้อง
ตามกฎหมายหรือไม่ ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมาย ศาลจะทำการไต่สวนมูลฟ้อง ถ้าฟ้องไม่ถูกต้อง
ตามกฎหมาย ศาลจะสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง หรือยกฟ้อง หรือไม่ประทับฟ้อง (ป.วิอาญา -
มาตรา ๑๖๑) นอกจากนี้แล้ว การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายมีเรื่องที่จะต้องพิจารณาทันที คือ

๒.๑ การเป็นโจทก์ในคดีอาญาของผู้เสียหาย การที่ผู้เสียหายเข้าดำเนินคดีอาญา
ในฐานะเป็นโจทก์มีได้หลายประการด้วยกัน คือ

๒.๑.๑ ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาเอง ผู้เสียหายมีอำนาจที่จะยื่นฟ้อง
ผู้กระทำผิดความผิดในฐานะเป็นโจทก์ได้ด้วยตนเอง ทั้งคดีอาญาแผ่นดินและคดีอาญาคความผิดต่อส่วน
ตัว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒๕ บัญญัติว่า "บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดี
อาญาต่อศาล (๒) ผู้เสียหาย" การที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาต่อศาล
ด้วยตนเอง เพราะถือว่าเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดโดยตรงด้วย จึงควรมีส่วน
ร่วมในการที่จะกล่าวหาผู้กระทำผิดความผิดต่อศาลและผู้เสียหายเป็นผู้ทราบข้อเท็จจริงการกระทำ
ความผิด พยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิด เพื่อเสนอต่อศาลอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวมใน
การปราบปรามผู้กระทำผิด ประกอบกับผู้เสียหายจะเป็นผู้ทูลอำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐในการ
ดำเนินคดีอาญาโดยไม่ชอบ

ความผิดอาญาเป็นความผิดที่กระทบกระเทือนต่อชุมชนการให้อ่านจากผู้เสียหายโดยอิสระในการฟ้องคดีอาญาจากก่อให้เกิดความเสียหายต่อชุมชน ซึ่งเป็นอันตรายอย่างมาก ทั้งนี้ อาจเกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่เข้าใจวิธีการดำเนินคดีอาญาหรืออาจมีเจตนาช่วยเหลือผู้กระทำผิดโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว เป็นใหญ่หรือด้วยเหตุผลที่ไม่ชอบประการอื่น ๆ โดยการที่ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญากล่าวหาผู้กระทำผิดข้อหาแล้ว เป็นเหตุให้ศาลยกฟ้องผู้กระทำผิด ทั้งที่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์ว่าผู้ที่ถูกฟ้องนั้นเป็นกระทำความผิด เช่น ผู้เสียหายฟ้องคดีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นเหตุให้ศาลยกฟ้องหรือผู้เสียหายแถลงฟ้องคดีแล้ว ไม่นำหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยเพื่อให้ศาลยกฟ้อง การฟ้องคดีอาญาเช่นนี้ของผู้เสียหาย เป็นการคัดค้านการฟ้องคดีอาญาของบุคคลอื่นทั้งหมดที่จะฟ้องผู้กระทำผิด เนื่องจากหลักกฎหมายที่ว่า "จำเลยในคดีอาญาไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษถึงสองครั้งในความผิดครั้งเดียว (Ne bis in diem) ซึ่งมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๘ (๔) ว่า " สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง" เหตุผลตามนี้กล่าวนี้ ได้ปรากฏข้อเท็จจริงขึ้นหลายครั้งแล้ว ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๓/๒๕๐๒ ๒๕๐๒ฎ๔๕๕ วินิจฉัยว่า ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยหาว่าพยายามฆ่าคน แกมีได้กล่าวเวลาและสถานที่ซึ่งจำเลยกระทำความผิด ทั้งมิได้บรรยายให้เข้าองค์ประกอบความผิดฐานพยายามฆ่า ศาลสั่งให้แก้ฟ้องเสียให้ถูกต้องแต่โจทก์ไม่แก้ศาลจึงพิพากษายกฟ้องโจทก์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๒๑, ๑๔๕ นั้น ถือว่ามีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะฟ้องจำเลยในความผิดฐานนั้นอีกไม่ได้ กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๓/๒๕๐๒ ๒๕๐๒ฎ๔๕๕ แสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นผลเสียหายต่อชุมชน เพราะเป็นคดีอาญาแผ่นดิน ถ้าเป็นกรณีความผิดส่วนตัวนั้นอาจไม่เป็นการเสียหายเท่าใดนัก การที่จะปล่อยให้คดีอาญาแผ่นดินเกิดผลเสียหายเป็นการไม่สมควรทั้งที่โดยหลักทั่วไปแล้วการดำเนินคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐทั้งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงควรได้มีการแก้ไขมิให้เหตุดังกล่าวเกิดขึ้นอีก ส่วนวิธีการแก้ไขนั้นอาจมีความเห็นซึ่งแตกต่างกันออกไป แล้วแต่เหตุผล ตามความเห็นส่วนตัวแล้ว เห็นว่า ควรแก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการฟ้องคดีของผู้เสียหาย เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาแล้วควรให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการดำเนินคดี เว้นแต่คดีความผิดส่วนตัวโดยไม่ต้องมีการสอบสวน และมีอำนาจแก้ฟ้อง เพิ่มเติมฟ้องของ

ผู้เสียหาย เมื่อศาลไต่สวนมูลฟ้องแล้วสั่งว่าคดีไม่มูลไม่ยกอำนาจของพนักงานอัยการที่จะฟ้องคดีใหม่ มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าควรให้ "ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาเฉพาะแต่คดีความผิดคดีส่วนตัว"^๕

๒.๑.๒ ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ เป็นเรื่องที่คุณเสียหายไม่ต้องการดำเนินการฟ้องคดีอาญาเอง เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องผู้กระทำความผิดไว้แล้ว ผู้เสียหายเพียงยื่นคำร้องขอเป็นโจทก์ร่วมเพื่อเข้าดำเนินคดีร่วมกับพนักงานอัยการ คำร้องขอเป็นโจทก์ร่วมไม่ถือว่าเป็นคำฟ้อง ทนายลงชื่อในคำร้องแทนผู้เสียหายได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๘/๒๕๐๑ ๒๕๐๑ ฎ ๓๔๖) การขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการของผู้เสียหายมีหลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๐ว่า "คดีอาญาใดซึ่งพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาที่พิจารณาคดีชั้นศาลต้นพิพากษาคดีนั้นก็ได้"

การที่ผู้เสียหายจะขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการนั้นต้องเป็นคดีที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาลไว้แล้ว ผู้เสียหายประสงค์จะดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดในการกระทำความผิดครั้งเดียวกับที่พนักงานอัยการได้ฟ้องคดี ผู้เสียหายไม่ตองยื่นฟ้องคดีต่อศาลใหม่ แต่ทำคำร้องขอศาลชั้นต้นซึ่งพิจารณาคดีขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้เป็นโจทก์ร่วมหรือมีพฤติการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดที่แสดงให้เห็นว่าศาลอนุญาตให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วม เช่น การที่ศาลสั่งในคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมว่า "สำเนาให้โจทก์จำเลย สั่งในรายงาน" คุณความรับสำเนาคำร้องแล้วไม่ค้าน และทุกฝ่ายตลอดจนศาลเข้าใจว่าผู้ร้องมีฐานะเป็นคู่ความและทนายผู้ร้องดำเนินการสอบสวนพิจารณาตลอดมาพฤติการณ์ดังกล่าวถือได้ว่า ผู้ร้องเป็นโจทก์ร่วมแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๒๓/๒๕๑๐ ๒๕๑๐ ฎ ๓๔๕) ผู้เสียหายมีอำนาจดำเนินคดีอาญาทั้งปวงในฐานะเป็นโจทก์ในคดีนั้นด้วย เพราะคำว่าโจทก์หมายรวมถึงพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายซึ่งฟ้องคดีอาญาต่อศาลหรือทั้งคู่เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๑๔) ดังนั้นการที่พนักงานอัยการ โจทก์

^๕ นกร, ผกามาศ "การฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน" วารสารอัยการปีที่ ๑

มิได้อุทธรณ์แต่โจทก์รวมอุทธรณ์ เมื่อศาลอุทธรณ์มีคำสั่งให้ ศาลชั้นต้นสืบพยานโจทก์ ซึ่งศาลชั้นต้นงดสืบข้อไปให้เสร็จ พนักงานอัยการ โจทก์จึงมีสิทธินำสืบข้อไปได้ ศาลอุทธรณ์จึงฟังพยานที่นำสืบข้อไปนั้นมาวินิจฉัยคดีได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๐๐/๒๕๑๒ ๒๕๑๒ ฎ ๑๓๖๐) หรือเมื่อพนักงานอัยการ ขาคณิตไพบา ศาล แต่โจทก์รวมคือผู้เสียหายมาศาล จะถือว่าโจทก์ ขาคณิตและยกฟ้อง เสียตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๖ มิได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๑๕/๒๕๕๓ ๒๕๕๓ ฎ ๑๕๑๕) คำร้องขอเข้าเป็นโจทก์รวมของผู้เสียหาย ต้องยื่นในระยะเวลา ระหว่างการพิจารณา ก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีนั้น ถ้าผู้เสียหายยื่นคำร้องภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นได้พิพากษาคดีแล้วไม่ได้

เมื่อศาลอนุญาตให้ผู้เสียหาย เข้าเป็นโจทก์รวมกับพนักงานอัยการ แล้วผู้เสียหายจะมายื่นฟ้อง จำเลยในการกระทำความผิดของจำเลยเดียวกันในความผิดอีกฐานหนึ่งหรือฐานเดียวกันมิได้ เพราะเท่ากับว่าผู้เสียหายเป็นโจทก์กล่าวหาจำเลยในการที่จำเลยกระทำความผิดเป็นสองคดีด้วยกัน หากทำได้แล้ว โจทก์เรื่องเดียวอาจฟ้องจำเลยเป็นหลาย ๆ คดีพร้อมกันโดยไม่มีที่สิ้นสุดซึ่งกฎหมายไม่ประสงค์เช่นนั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๒๘/๒๕๕๔ ๒๕๕๔ ฎ ๕๕๘)

ผลที่ผู้เสียหายขอเข้าเป็นโจทก์รวมกับพนักงานอัยการคือ

ผู้เสียหายต้องยึดถือเอาคำฟ้องของพนักงานอัยการ เป็นคำฟ้องของผู้เสียหาย แต่ผู้เสียหายจะขอแก้ฟ้องหรือเพิ่มเติมฟ้องไม่ได้ และผู้เสียหายได้รับผลจากการดำเนินคดีร่วมกับพนักงานอัยการทุกประการ คือ ถ้าฟ้องของพนักงานอัยการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ศาลยกฟ้องหรือฟ้องของพนักงานอัยการ ขอให้คืนหรือไต่ราคาทรัพย์สิน ผู้เสียหายไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม โดยรับผลจากการฟ้องและดำเนินคดีของพนักงานอัยการ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๓๔/๒๕๔๑ ๒๒ มิถ. ๑๕๕๐) ๑๑๐๓ - ๑๑๐๔/๒๕๕๖ ๒๕๕๖ ฎ ๑๓๐๘) แต่ผู้เสียหายกระทำไปฝ่ายเดียวเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายเท่านั้น ผู้เสียหายไม่ได้รับผลจากการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๒๓/๒๕๕๑ ๒๕๕๑ ฎ ๑๐๒๑, ๓๓๐/๒๕๕๕ ๒๕๕๕ ฎ ๖๓๐)

การที่พนักงานอัยการ และผู้เสียหายเป็นโจทก์รวมกันนั้น ท่างก็มีอำนาจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย เช่น การอ้างพยาน การซักถามพยาน การถามค้านพยาน การเสนอพยานหลักฐานต่าง ๆ ก่อศาล แต่ผู้เสียหายจะกระทำให้คดีของอัยการเสียหาย

ในกระบวนการพิจารณา นั้นในกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน กฎหมายได้บัญญัติวิธีการแก้ไขไว้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๓๒ บัญญัติว่า "เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการ เห็นว่าผู้เสียหายจะกระทำให้คดีของอัยการเสียหาย โดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใด ๆ ในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำตานั้น ๆ ได้" การเป็นโจทก์ร่วมกันเป็นทั้งกรณีที่ผู้เสียหายขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ (มาตรา ๓๑) และในกรณีที่พนักงานอัยการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหาย (มาตรา ๓๑) เมื่อศาลอนุญาตให้เข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีแล้ว ถ้าพนักงานอัยการ เห็นว่าผู้เสียหายจะกระทำให้คดีของพนักงานอัยการเสียหายในทางกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งให้ผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นการนั้นได้ ซึ่งเป็นอำนาจของพนักงานอัยการแต่ฝ่ายเดียว ฝ่ายผู้เสียหายจะร้องขอให้ศาลสั่งให้พนักงานอัยการกระทำหรือละเว้นกระทำการในทางกระบวนการพิจารณาไม่ได้ แสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าโดยหลักแล้วหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐมากกว่าของเอกชน จึงได้บัญญัติให้อำนาจของพนักงานอัยการมีอำนาจมากกว่าผู้เสียหายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพราะการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ เพื่อประโยชน์ของรัฐ ส่วนผู้เสียหายเข้ามาดำเนินคดีอาญา เพื่อประโยชน์ส่วนตัวมากกว่า ดังนั้น การฟ้องร้องดำเนินคดีของผู้เสียหายจึงควรมีพนักงานอัยการ เข้าเกี่ยวข้องควบคุมไม่ควรมีอิสระ เช่นปัจจุบัน และเป็น การให้หลักประกันคุ้มครองบุคคลที่ถูกฟ้องคดีอาญา เพราะพนักงานอัยการต้องวางตัวเป็นกลาง เสนอหลักฐานทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายและจำเลย ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

๒.๑.๓ ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ความผิดอาญาอาจก่อให้เกิดการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่งหรืออาจจะต้องใช้สิทธิทางศาลได้ เช่น การเรียกทรัพย์สินคืน การให้ชดเชยราคาหรือการเรียกค่าทดแทนความเสียหายอันเนื่องจากการกระทำผิดอาญา ดังนั้น ผู้เสียหายจึงมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับการฟ้องคดีอาญา เมื่อผู้เสียหายได้รับการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่งหรือจะต้องใช้สิทธิทางศาล เนื่องจากการกระทำผิดอาญา เช่น ผู้เสียหายถูกลักทรัพย์ ถูกทำให้เสียทรัพย์ถูกทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืน ให้ชดเชยราคาทรัพย์สิน หรือเรียกค่าสินไหมทดแทน

การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเป็นการฟ้องขอให้ศาล บังคับตามสิทธิเรียกร้อง ให้ทางแพ่งเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญา คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา คือ คดีแพ่งที่มีมูล มาจากการกระทำผิดอาญา แต่ไม่จำเป็นเสมอไปว่า การกระทำผิดอาญานั้น จะก่อให้เกิดความ รับผิดชอบทางแพ่งทุกคดี จึงต้องพิจารณาว่า สาระสำคัญของความรับผิดทางแพ่งและทางอาญา เป็นอย่างเดียวกัน ไม่แตกต่างกัน เช่น เจ้าหนี้ยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ตามเช็คในคดีที่ลูกหนี้ ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ไม่เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่เจ้าหนี้เป็นโจทก์ฟ้องลูกหนี้ฐาน ออกเช็คโดยมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจาก การใช้เช็คพ.ศ. ๒๔๙๓ ทั้งนี้เพราะความรับผิดของลูกหนี้ในทางแพ่งอยู่ที่สัญญาตัวเงิน คือ เช็ค ที่ลูกหนี้ออกให้เจ้าหนี้ ถ้าเช็คถึงกำหนดวันที่ลูกหนี้สั่งจ่าย ธนาคารไม่ยอมจ่ายเงินให้ลูกหนี้ ลูกหนี้ก็ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็คนั้น ส่วนคดีอาญาคามพระราชบัญญัติดังกล่าวคือ เจตนาในการ ออกเช็คเป็นเกณฑ์ ความผิดลูกหนี้จะมีเงินตามเช็คหรือไม่สำคัญถ้ามีเงินมาใช้ภายหลังก็ไม่ เป็นความผิด ความรับผิดเกี่ยวกับเช็คในทางแพ่งจึงไม่ต้องอาศัยมูลคดีอาญาในความผิดตาม พระราชบัญญัติดังกล่าว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๐๘/๒๕๑๑ ๒๕๑๑ ฎ ๕๒๒)

การที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ผู้เสียหายอาจฟ้องคดีแพ่งทาง หากจงดคดีอาญา หรือฟ้องร่วมกับคดีอาญาก็ได้ การที่ผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งร่วมกับคดีอาญา จะต้องประกอบด้วยมีการกระทำผิดทางอาญา ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องทางแพ่งและเป็นสิทธิฯ นี้เนื่องมาจากการกระทำผิดทางอาญานั้น เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งร่วมกับคดีอาญาแล้วบุคคลซึ่ง ต้องรับผิดชอบทางแพ่งมิได้เฉพาะผู้กระทำผิดเท่านั้น จะฟ้องบุคคลอื่นซึ่งในทางแพ่งต้องร่วมรับผิด กับผู้กระทำผิดอาญา เช่น ทายาท นายจ้าง ผู้ค้าประกันหรือผู้ปกครอง เป็นต้น ให้ร่วม รับผิดชอบด้วยไม่ได้ ไม่เหมือนกับกรณีผู้เสียหายแยกไปฟ้องคดีแพ่งทางหาก

๒.๑.๔ คดีอาญาที่ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้อง แม้จะเป็นผู้เสียหายคาม กฎหมาย แต่มีบทบัญญัติของกฎหมายได้จำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญามบางกรณี เพื่อรักษาไว้ซึ่งจารีตประเพณี ศีลธรรมอันดี และเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ได้ รับความเป็นธรรมทางสังคม ดังนั้นกฎหมายจึงได้จำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญา คดีอาญาที่ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้อง มีดังต่อไปนี้ คือ

- ก. คดีอุทลุม
- ข. คดีอาญาซึ่งผู้เสียหายดอนฟ้อง
- ค. กรณีสิทธิหน้าคดีอาญามาฟ้อง ระวัง
- ง. คดีอาญาซึ่งโจทก์ขาดนักพิจารณา

ก. คดีอุทลุม คือคดีที่กฎหมายห้ามผู้สืบสันดานฟ้องบุพการีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา การที่กฎหมายห้ามเช่นนี้เพราะถือว่าเป็นการผิดประเพณีของคนไทย โดยความรู้สึกทางจิตใจ สามีผู้สำนัก และศีลธรรมอันดีและบุพการี เป็นที่เคารพยำเกรงและสักการบูชาของผู้สืบสันดาน ประกอบกับความเห็นในทางกฤษฎี ซึ่งสืบสันดานควรมีต่อบุพการี

คำว่า "อุทลุม" ตามพจนานุกรมแปลว่า "ห้ามฟ้อง" คดีอุทลุมนี้กฎหมายได้ห้ามผู้เสียหายฟ้องบุพการีมาเป็นเวลานานแล้ว ดังปรากฏในกฎหมายลักษณะรับฟ้อง บทที่ ๒๕ มาตรา ๔ บัญญัติว่า "ผู้ใดเป็นคนอุทลุมมิได้รู้คุณบิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย และมันมาฟ้องเรียกให้บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย มัน ท่านให้มีโทษทวนมันด้วยลวดหนึ่งโดยฉกรรจ์อย่างให้มันคนร้ายนั้นดูเยี่ยงอย่างต่อไป แล้วอย่าให้มันกับมันชวว่ากล่าวคดีของมันนั้นเลย" ส่วนในปัจจุบัน ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ลักษณะครอบครัว แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๑๕ มาตรา ๑๕๒๒ บัญญัติว่า "ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามิได้แก่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขออัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้"

คำว่า "บุพการี" นั้นบัญญัติไว้เหมือนกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๕(๒) ดังนั้นจึงควรจะมีความหมายเหมือนกัน คือ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปตามความเป็นจริง ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวด และไม่หมายรวมถึงผู้รับบุตรบุญธรรม เพราะถือว่าไม่ใช่บิดาหรือมารดาตามความเป็นจริง ส่วนบิดาหรือมารดาเลี้ยงไม่ถือว่าเป็นบุพการี (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๖/๒๕๐๘ ๒๕๐๙ ฎ ๑๐๘๒) และบุพการีนั้นกฎหมายบัญญัติเฉพาะแก่บุพการีของตนเท่านั้นจึงไม่หมายความรวมถึงบุพการีของสามีหรือภริยาเว้นแต่ในกรณีฟ้องบุพการีแทนสามีหรือภริยาของตนไม่ได้ ถือว่าเป็นคดีอุทลุม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๕/๒๕๕๖ ๒๕๕๖ ฎ ๒๓๐ ที่ ๑๑๑๑/๒๕๕๓ ๒๕๕๓ ฎ ๕๕๕) ส่วนบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปเช่น ลุง ป้า น้า อา พี่ไม่ใช่บุพการี

ผู้จัดการแทนผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องบุพการีของผู้เสียหาย เพราะว่าเป็นผู้เสียหายเอง ไม่มีอำนาจฟ้องคดีแล้ว ผู้จัดการแทนผู้เสียหายย่อมไม่มีอำนาจเกินผู้เสียหายและกฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการ เท่านั้นเป็นผู้ฟ้องคดีแทนผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้สืบสันดาน การฟ้องคดีนั้น หมายความว่าถึงผู้สืบสันดานหรือผู้จัดการแทนได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลเอง หรือขอเป็นโจทก์ร่วมกับ พนักงานอัยการ และหมายความว่ารวมถึงการรับมรดกความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา ๒๕ ด้วย เช่น บิดาฟ้องมารดาเป็นจำเลยหาว่า ร้องเรียนเท็จ และแจ้ง ความเท็จ ระหว่างการพิจารณาพิพากษา บุตรจึงร้องขอรับมรดกความแทนบิดา ศาลฎีกาวินิจฉัย โดยที่ประชุมใหญ่ว่าแม้บุตรจะเป็นแต่เพียงผู้รับมรดกความ มิได้ฟ้องร้องมารดาก็จริง แต่ก็ นับได้ว่าบุตรอยู่ในฐานะเป็นผู้ฟ้องบุพการีของตน เพราะเป็นผู้เข้าร่วมสิทธิของบิดาเข้าเป็น คำนวณในฐานะเป็นโจทก์เพื่อกำเนินคดีแก่จำเลยผู้เป็นมารดาต่อไป จึงต้องห้ามตามกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๕๑/๒๕๕๔ ๒๕๕๔ ณ ๑๒๓๑) แต่สำหรับผู้สืบสันดานร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อ บุพการีซึ่งมีชื่อว่าเป็นการฟ้องคดีไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย เพราะกฎหมายที่จำกัดสิทธิของบุคคล ต้องตีความโดยเคร่งครัดโดยถือว่าถ้ากฎหมายประสงค์จะจำกัดสิทธิของบุคคลประการใดบ้างแล้ว ก็ควรจะได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน คดีอุทธรณ์นี้ในทางที่จะตีความขยายไปจำกัดสิทธิของบุคคลใด เมื่อในบทบัญญัติของกฎหมายใช้คำว่า "ฟ้อง" ต้องเป็นผู้ฟ้องหรือขอเจ้าเป็นโจทก์ร่วมดำเนิน คดีเอง ฐานะโจทก์ แต่การร้องทุกข์หรือกล่าวโทษเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้จัดการ ดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดี

ในคดีอุทธรณ์นั้นกฎหมายได้บัญญัติทางแก้ไขในการดำเนินคดีกับบุพการีไว้แล้ว โดยให้ ผู้สืบสันดานหรือญาติสนิทร้องขอให้พนักงานอัยการยกคดีขึ้นว่ากล่าว และตามพระราชบัญญัติ พนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๑(๖) บัญญัติว่า "พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ในคดีที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องเองไม่ได้ โดยกฎหมายห้าม เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการมี อำนาจเป็นโจทก์ก็ได้" จากบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการแต่ผู้เดียวมีอำนาจ ดำเนินคดีอุทธรณ์ได้ การที่พนักงานอัยการจะดำเนินคดีหรือไม่จึงอยู่ดุลพินิจของพนักงานอัยการ

การดำเนินคดีอุทธรณ์ของพนักงานอัยการถือว่าเป็นคดีที่ทั้งต้นที่พนักงานอัยการ พนักงาน อัยการมีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลใด ๆ นอกจากพยานของคุณความอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่

คู่ความฝ่ายนั้นยินยอมมาให้การต่อพนักงานอัยการ โดยจะให้สำเนาหรือปฏิญญาตัวก็ได้ การออกหมายเรียกให้นำมาทนายผู้คดีแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕ และมาตรา ๕๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม (พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๔๘ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔) การให้อ่านาจอัยการออกหมายเรียกบุคคลเพื่อประโยชน์ในการสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานจึงเห็นว่า คดีอุทธรณ์การฟ้องคดีของพนักงานอัยการไม่คงมีการสอบสวน ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๒๐ ประกอบกับการที่ผู้ร้องขอให้พนักงานอัยการดำเนินคดีอุทธรณ์ไม่มีอำนาจฟ้องคดีพนักงานอัยการ จึงเข้าดำเนินคดีในฐานะตัวความโดยตรง

ข. คดีอาญาซึ่งผู้เสียหายถอนฟ้อง ผู้เสียหายไม่มีสิทธิที่จะนำคดีอาญามาฟ้องใหม่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๖ บัญญัติว่า "คดีอาญาซึ่งได้ถอนฟ้องไปจากศาลแล้วจะนำมาฟ้องอีกหาได้ไม่" บทบัญญัติของกฎหมายนี้เป็นบทบัญญัติซึ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา เพราะเมื่อผู้เสียหายถอนฟ้องแสดงว่าผู้เสียหายไม่ประสงค์จะดำเนินคดีอาญาต่อผู้ถูกกล่าวหาอีกต่อไป กฎหมายจึงจำกัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะนำคดีอาญามาฟ้องใหม่ การที่กฎหมายจำกัดสิทธิเช่นนั้นเพราะไม่ประสงค์ให้การฟ้องและถอนฟ้องคดีอาญาคือความชอบใจอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และอาจเป็นเครื่องมือของผู้เสียหายในการบีบบังคับผู้อื่นโดยมิชอบ วิธีการถอนฟ้องและผลการถอนฟ้องคดีอาญาจะขอกกล่าวในข้อที่ ๓ ต่อไป

ค. กรณีสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ เนื่องจาก การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญานั้น เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคล สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาจึงควรจะมีที่สิ้นสุดในเมื่อการดำเนินคดีอาญาไม่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือการดำเนินคดีอาญานั้นกระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคลมากเกินไป กฎหมายจึงจำกัดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๓๕ ซึ่งบัญญัติว่า

"สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตั้งต่อไปนี้

(๑) โดยความตายของผู้กระทำผิด

(๒) ในคดีความผิดก่อกวนส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความ

กันโดยถูกต้องตามกฎหมาย

- (๓) เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา ๓๗
- (๔) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในควมผิดซึ่งได้ฟ้อง
- (๕) เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำผิดยกเลิกควมผิดเช่นนั้น
- (๖) เมื่อคดีขาดอายุความ
- (๗) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

เมื่อมีกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๓๕ เกิดขึ้นไม่ว่าการดำเนินคดีอาชญาอยู่ในระยะใด คดีอาชญา นั้นย่อมระงับไปผู้มีอำนาจดำเนินคดีนี้ รวมทั้งผู้เสียหาย ย่อมหมดสิทธิในการดำเนินคดีต่อไป กรณีอันทำให้สิทธิหน้าที่อาชญา มาฟ้องระงับ มีดังต่อไปนี้ คือ

(๑) โดยความตายของผู้กระทำผิด มีหลักกฎหมายอาชญาว่า ความรับผิดชอบ อาชญาเป็นการเฉพาะตัวผู้กระทำควมผิด ไม่ตกทอดไปยังทายาท ดังนั้นประมวลกฎหมายอาชญา มาตรา ๓๔ บัญญัติว่า "โทษให้เป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำควมผิด" เนื่องจาก กฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินวิธีพิจารณาเพื่อลงโทษผู้กระทำผิด เมื่อโทษเป็นอันระงับไป ก็ไม่เป็นประโยชน์ต่อไปที่จะดำเนินวิธีพิจารณา

(๒) ในคดีควมผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมควม กันโดยถูกต้องตามกฎหมาย ความผิดต่อส่วนตัวหรือตามประมวลกฎหมายอาชญา บัญญัติว่า ความผิด อันยอมควมได้นั้นถือว่าเป็นควมผิดที่มีผลกระทบกระเทือนต่อผู้เสียหายมากกว่าจะกระทบ กระเทือนต่อชุมชน จึงจะเห็นได้ว่าพนักงานอัยการจะดำเนินคดีควมผิดต่อส่วนตัวได้ต่อเมื่อ ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๑๒๑) ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายไม่ประสงค์จะดำเนินคดีอาชญา มาฟ้องจึงควรระงับไปด้วย วิธีการและผลของการถอนคำร้องทุกข์ ใกล้เคียงไว้แล้วในข้อ ๑.๔.๒ การถอนฟ้องขอลดไว้ในข้อ ๓ และการยอมควมขอลดไว้ในข้อ ๔ ต่อไป

(๓) เมื่อคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๓๗ ในคดีอาชญาซึ่งมีโทษเล็ก ๆ น้อย ๆ ตราลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และไม่เป็นการเบียดเบียนแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตัว เป็นผู้มีประโยชน์ต่อชุมชนเลย ดังนั้นการลงโทษ

ปรับญูกระทำผิดก็เป็นกร เพียงพอที่จะให้ญูกระทำผิดได้เขุ้กลาบไม่กลับมำกระทำผิดอีกแล้ว
 ปรระอบการนำคดีอาญาซึ่งมีโทษเล็ก ๆ น้อย ๆ มาฟ้องศาลนั้น ย่อมทำให้เสียเวลาแก่เจ้าพนักงาน
 ศาล ญูกระทำผิด และผู้เสียหายโดยไม่จำเป็น กฎหมายจึงกำหนดให้ควำผิดบางประเภท
 ที่มีลักษณะกรหุ้บกระเทือนต่อควำสงบสุขของชุมชนน้อยมาก ให้อำนำจ เจ้าพนักงานมีอำนำจ
 เปรียบเทียบปรับไ้ เมื่อญูกระทำผิดยินยอมเสียค่าปรับและชำระค่าปรับแล้วคดีอาญาเลิกกัน
 ซึ่งมีผลให้สิทธินำคดีอาญำมาฟ้องระงับไป เพราะญูกระทำผิดได้รับโทษตามกฎหมายแล้ว

เจ้าพนักงานผู้มีอำนำจเปรียบเทียบปรับคดีอาญาได้คือ พนักงานสอบสวนผู้มีอำนำจ
 ทำการสอบสวนคดี ส่วนในควำผิดซึ่งเกิดในกรุงเทพมหานคร นายตำรวจประจำท้องที่ที่ตั้งแ่
 ตำแหน่งสารวัตรชั้นไซ หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการในตำแหน่งนั้น ๆ และในกรณีควำ
 พระราชบัญญัติต่าง ๆ ได้กำหนดให้บุคคลใดมีอำนำจเปรียบเทียบปรับ เช่น พระราชบัญญัติการ
 เปรียบเทียบคดีอาญา พระราชบัญญัติศุลกากร พระราชบัญญัติจราจรทางบก เป็นต้น

ควำผิดซึ่งเจ้าพนักงานผู้มีอำนำจเปรียบเทียบปรับ คือ ควำผิดลหุโทษหรือควำผิด
 ที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าควำผิดลหุโทษ ควำผิดที่กฎหมายแผนกอาชญากรรมซึ่งมีโทษอย่างสูงไม่
 เกินสองพันบาท ควำผิดซึ่งมีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกิน สองพันบาท และควำผิดซึ่ง
 เปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติควบคุมยาง พระราชบัญญัติป่าไม้ พระราช
 บัญญัติขนส่ง พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พระราช
 บัญญัติกำหนดค่าธรรมเนียมการไ้ชยานยนต์บนทางหลวงและสะพาน พระราชบัญญัติจราจรทางบก
 พระราชบัญญัติศุลกากร เป็นต้น

(๘) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในควำผิดซึ่งได้ฟ้อง สิทธินำคดีอาญา
 มาฟ้องยอมระงับ ผู้มีอำนำจฟ้องคดีอาญาที่มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในควำผิดซึ่งได้ฟ้องไป
 แล้วจะมาฟ้องซ้ำเลยในคดีนั้นอีกไม่ได้หรือที่เรียกกันว่า "ฟ้องซ้ำต้องห้าม" การที่กฎหมายกำหนด
 ให้สิทธินำคดีอาญำมาฟ้องระงับนั้นเพราะ กฎหมายให้ควำคุ้มครองบุคคลซึ่งถูกดำเนินคดีอาญา
 ไม่ให้ต้องถูกดำเนินคดีอาญาถึงสองครั้งในควำผิดครั้งเดียว อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูก
 กล่าวหาไม่ให้ถูกดำเนินคดีโดยไม่มีการสิ้นสุด

กรณีที้อำนาจคดีอาญาใดเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในควำผิดซึ่งได้ฟ้องนั้นมีหลัก
 เกณฑ์ดังนี้ คือ

๑. จำเลยในคดีเป็นบุคคลเดียวกันหมายถึงจำเลยในคดีซึ่งได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ใดฟ้อง ต้องเป็นบุคคลเดียวกันกับจำเลยในคดีอาญาที่นำมาฟ้องใหม่ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าโจทก์ทั้งสองคดีจะเป็นบุคคลเดียวกันหรือไม่

๒. ประเด็นข้อกล่าวหาในความผิดครั้งเดียวหรือวาระเดียวกัน หมายความว่าประเด็นข้อกล่าวหาในความผิดซึ่งยังไม่ได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด เป็นการกระทำผิดครั้งเดียวหรือวาระเดียวกันกับประเด็นข้อกล่าวหาในความผิดซึ่งได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว คำว่า "ในความผิด" ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๕(๔) นั้น หมายถึงการกระทำในความผิดในครั้งนั้นไม่ได้หมายถึงฐานความผิดซึ่งใดฟ้อง แม้จะฟ้องจำเลยในความผิดทั้งสองครั้งต่างฐานกัน แต่ถ้าได้ความว่าเป็นการฟ้องในการกระทำความผิดครั้งเดียวกัน ก็ถือว่าเป็นฟ้องซ้ำ

๓. มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว หมายถึงได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ถ้าคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก็ยังไม่ได้ถือว่าคดีถึงที่สุดและคำพิพากษาซึ่งถึงที่สุดนั้นจะต้องวินิจฉัยถึงความผิดซึ่งใดฟ้อง ซึ่งเมื่อศาลพิพากษายกฟ้อง จึงต้องพิจารณาให้ถือว่าคำพิพากษาได้วินิจฉัยความผิดซึ่งใดฟ้องแล้ว เช่นยกฟ้องเพราะการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด คดีขาดอายุความฟ้องไม่ระบุนเวลาหรือฟ้องไม่ระบุนสถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น ถ้าคำพิพากษาถึงที่สุดยังมีได้วินิจฉัยถึงความผิดซึ่งใดฟ้อง เช่น ยกฟ้องเพราะโจทก์ขาดนัดพิจารณา ฟ้องผิดศาล เป็นต้น ผู้มีอำนาจฟ้องสามารถนำคดีมาฟ้องใหม่ได้

เมื่อได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งใดฟ้องแล้ว ไม่ว่าคดีซึ่งใดฟ้องไว้ก่อนหรือจะฟ้องในภายหลัง ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ คดีซึ่งฟ้องไว้ก่อนศาลจะจำหน่ายคดี

(๕.) เมื่อมีกฎหมายออกให้ตายหลังการกระทำผิดยกเลิกความผิด เช่นนั้น การที่กฎหมายบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดเพราะการกระทำนั้นกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของชุมชน แต่เมื่อเวลาผ่านไปชุมชนยอมรับมีการเปลี่ยนแปลง การกระทำในสมัยหนึ่งอาจถือว่าเป็นกระทบกระเทือนต่อชุมชน แต่ต่อมาถือว่า การกระทำนั้นไม่กระทบกระเทือนต่อชุมชนต่อไปแล้ว กฎหมายจึงอาจยกเลิกความผิดเช่นนั้น ดังนั้นผู้กระทำความผิดยอมพ้นจากความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ เพราะถือว่า การกระทำไม่กระทบกระเทือนต่อสังคมต่อไป เมื่อผู้กระทำพ้นจากความผิด สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ

(๖.) เมื่อคดีขาดอายุความ การที่กฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความในการดำเนินคดีอาญาไว้ เนื่องจาก คดีซึ่งล่วงเลยมาเป็นเวลานาน ย่อมเป็นการยากลำบากที่โจทก์และจำเลยจะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ ซึ่งเป็นโอกาสให้เกิดความผิดพลาดในการลงโทษจำเลย และถือว่าผู้กระทำความผิดที่หลบหนีได้รับความทุกข์ทรมานมาพอสมควร และไม่ออกการกระทำผิดขึ้นยอมเป็นผลในการป้องกันและการกระทำผิดอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อคดีขาดอายุความจึงไม่ควรให้นำคดีอาญามาฟ้องบทบัญญัติในเรื่องอายุความบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ และมาตรา ๕๖

(๗.) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ การออกกฎหมายยกเว้นโทษนั้นเป็นนโยบายของรัฐที่จะไม่เอาโทษกับผู้กระทำความผิดเป็นการ เฉพาะเรื่อง เฉพาะรายไปทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินคดีอาญาของผู้กระทำความผิดหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดไม่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น พระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ผู้กระทำความผิดในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๕ หรือองค์การให้ประชาชนปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติอาชญากรรม (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๐ บัญญัติให้ผู้มีอาชญากรรมนำไปขออนุญาตหรือนำไปมอบให้นายทะเบียนท้องที่ภายใน ๕๐ วัน โดยผู้ต้องหาไม่ต้องรับโทษ เป็นต้น การกระทำที่มีกฎหมายยกเว้นโทษนั้น ยังถือว่าการกระทำเป็นความผิดอยู่ตามกฎหมายไม่เอาโทษในการกระทำที่ได้ยกเว้นโทษให้เท่านั้น ถ้าไปกระทำความผิดในภายหลังอีก การกระทำนั้นก็ยังคงเป็นความผิด

ง. คดีอาญาซึ่งโจทก์ขาดนัดพิจารณา ในคดีอาญาล้ำโจทก์ไม่มาตามกำหนดนัดให้ศาลยกฟ้องเสีย การที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้คงประสงค์ให้โจทก์ต้องเอาใจใส่ต่อการดำเนินคดี เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การที่โจทก์ละเลยไม่สนใจในคดีที่ศาลจะปล่อยจำเลยไป โดยถือว่าโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้เห็นความผิดของจำเลย คำว่าโจทก์ไม่มาตามกำหนดนัด นั้นหมายความว่าไม่มาตามกำหนดนัด พิจารณาหรือนัดไต่สวน ไม่ได้หมายความว่าถึงกำหนดนัดเพื่อจะกำหนดนัดให้ทำอย่างอื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๒๓๓/๒๕๔๓ ๒๔ ๒๕๐๖๔๔)

ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์และศาลพิพากษายกฟ้อง เพราะโจทก์ไม่มาตามกำหนดนัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๖ บัญญัติว่า "จะฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันอีกไม่ได้ แต่ศาลยกฟ้อง เช่นนี้ในคดีซึ่งราษฎรเท่านั้นเป็นโจทก์ ไม่ตัดอำนาจพนักงานอัยการฟ้องคดีนี้อีก เว้นแต่เป็นคดีความผิดส่วนตัว" ซึ่งมีผลให้ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันนั้นอีก แต่ผู้เสียหายวิธีการแก้ไขได้โดยยื่นคำร้องต่อศาลภายในสิบห้าวัน นับแต่

นั้นแต่ศาลยกฟ้อง โดยแสดงให้ศาลเห็นว่ามิเหตุสมควรจึงมาไม่ได้ ถ้าศาลเห็นว่าที่โจทก์ไม่มา ศาลมีเหตุอันสมควรศาลก็จะยกคดีขึ้นพิจารณาใหม่

๒.๒กรณีพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง การกระทำผิดอาญาเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นอาจมีทั้งผู้เสียหายและพนักงานอัยการเข้าดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด การดำเนินคดีของพนักงานอัยการต้องมีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นส่วนวน เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ หรือสามารถเรียกหรือจับได้ พนักงานสอบสวนต้องมีความเห็นสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ความเห็นของพนักงานสอบสวนนี้ไม่ผูกมัดความเห็นของพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้วจะตรวจพิจารณาสำนวนการสอบสวน ถ้าสำนวนการสอบสวนบกพร่องพนักงานอัยการต้องมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม แต่ถ้าสำนวนไม่บกพร่องพนักงานอัยการต้องมีความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา

การสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาของพนักงานอัยการต้องประกอบด้วยเหตุผลและพิจารณาพยานหลักฐานและข้อกฎหมายเมื่อเห็นว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจะมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาแต่ในบางกรณีอาจสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการจึงประกอบด้วยเหตุผลและผลของการสั่งไม่ฟ้องดังนี้ คือ

๒.๒.๑ เหตุผลการสั่งไม่ฟ้องคดี โดยปกติก่อนที่เจ้าพนักงานจะดำเนินคดีกับผู้ใดในฐานะเป็นผู้ต้องหาแล้วจะต้องมีพยานหลักฐานเบื้องต้นว่า ผู้หาคนนั้นได้กระทำความผิดหรือมีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดดังนั้นการที่พนักงานอัยการจะสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา จึงต้องประกอบด้วยเหตุผลซึ่งแบ่งออกได้หลายประการดังนี้ คือ

ประการแรกเหตุผลตามหลักกฎหมาย เป็นเหตุผลที่พนักงานอัยการต้องหยิบยกขึ้นพิจารณาเองโดยไมต้องมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยกขึ้นอ้างหรือต่อสู้ไว้ เหตุผลตามกฎหมายนี้แบ่งออกได้เป็น ๒ กรณี คือ

- (๑) เหตุผลตามกฎหมายวิธีสบัญญัติ ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาามีหลักกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งทำให้พนักงานอัยการไม่อาจฟ้องคดีอาญาต่อผู้ต้องหาได้ เช่น คดีฆาตกรรม ความไม่มีการสอบสวนผู้ต้องหา ในคดีความผิดกบส่วนตัวไม่มีการร้องทุกข์ทำให้การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ คดีที่พนักงานอัยการได้ถอนฟ้อง เป็นต้น
- (๒) เหตุผลตามกฎหมายสารบัญญัติ การที่พนักงานอัยการจะฟ้องผู้ต้องหาใด

ต้องปรากฏว่าผู้ต้องหาไดกระทำการทำความผิดตามที่บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ แต่โดยอาศัยเหตุผลตามทางกฎหมายว่า เมื่อการกระทำของผู้ต้องหาไม่เป็นความผิดอาญา หรือได้กระทำความผิดแต่ไม่คงรับโทษ พนักงานอัยการต้องมีคำสั่งไม่ฟ้อง เช่น การกระทำโดยการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุหรือการกระทำด้วยความจำเป็นพอสมควรแก่เหตุ เป็นต้น

ประการที่สอง เหตุผลตามข้อเท็จจริง การสั่งไม่ฟ้องตามเหตุผลตามข้อเท็จจริงนี้ เป็นการพิจารณาพยานหลักฐานว่ามีหลักฐานเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้หรือไม่ ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด ถ้าปรากฏว่าพยานหลักฐานฟังไม่ได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือพยานหลักฐานอ่อนไม่พอฟ้องผู้ต้องหาก็ตาม พนักงานอัยการจะสั่งไม่ฟ้อง

ประการที่สาม เหตุผลไม่ควรฟ้อง เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการในประเทศเราใช้หลักการดำเนินคดีตามดุลพินิจ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๑ ดังนั้นเมื่อมีเหตุไม่ควรฟ้อง พนักงานอัยการอาจไม่ฟ้องผู้ต้องหาได้แม้ว่าจะได้วินิจฉัยแล้วว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดและมีพยานหลักฐานเพียงพอ ที่แสดงว่าผู้ต้องหากระทำความผิด เช่น กรณีกันผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน กรณีฝ่ายบริหารขอไม่ให้ฟ้อง เพราะอาจทำให้บ้านเมืองไม่สงบ เป็นต้น

๒.๒.๒ ผลของการสั่งไม่ฟ้องคดี การสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการฟ้องคดีของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๓๘ บัญญัติว่า "คำสั่งไม่ฟ้องคดี หากคดีมีผู้เสียหายฟ้องคดีโดยตนเองไม่" เว้นแต่คดีผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้อง การที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้เนื่องจาก ระบบวิธีพิจารณาความอาญาของเราให้พนักงานอัยการและผู้เสียหายมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาโดยอิสระ ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีทุกประเภทโดยไม่ต้องคำนึงถึงการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ

๒.๓ การไต่สวนมูลฟ้อง

การไต่สวนมูลฟ้องมีมาก่อนใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว แต่เดิมแล้วการไต่สวนมูลฟ้องให้อยู่ในอำนาจของศาลโปริสภา ตามพระราชบัญญัติศาลโปริสภา ร.ศ.๑๑๑ ศาลโปริสภาจะไต่สวนคดีอาญาทั้งปวงทุกคดีให้กับศาลสูง

การไต่สวนมูลฟ้องนั้นเป็นหลักการของการประกันเสรีภาพของประชาชนที่จะไม่ให้ตกอยู่ในฐานะจำเลยในคดีอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศาลได้พิจารณาพยานหลักฐานเบื้องต้นของโจทก์ว่ามีมูลคดีที่จะฟ้องร้องกล่าวหาผู้ถูกกล่าวหาได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งใช้ศาลเป็นเครื่องมือในการบีบบังคับผู้อื่น หรืออาจเป็นเพราะความไม่เข้าใจในข้อเท็จจริง หรือ

ข้อกฎหมายของโจทก์ เช่น ฟ้องของโจทก์ไม่มีมูลความผิดอาญา เป็นเพียงความรับผิดชอบทางแพ่ง หรือโจทก์เข้าใจว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดแต่ไม่ปรากฏหลักฐานที่แสดงถึงการกระทำผิดของผู้ถูกกล่าวหา การที่ศาลจะรับฟ้องไว้พิจารณาย่อมทำความเดือดร้อนเป็นภาระและเสื่อมเสีย เสรีภาพของประชาชนผู้ถูกฟ้องและทำให้คดีค้างพิจารณาในศาลโดยไม่จำเป็น ประกอบกับเป็นประโยชน์อย่างสำคัญของผู้ถูกกล่าวหาในการที่ได้รู้รูปคดีของฝ่ายผู้กล่าวหาก่อนการพิจารณาคดี เพราะผู้กล่าวหาจะต้องนำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลถึงมูลความผิดของผู้ถูกกล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาไม่ต้องให้การหรือแสดงพยานหลักฐานอย่างไร

ความหมายของการไต่สวนมูลฟ้องได้บัญญัติไว้ในบทวิเคราะห้ศัพท์ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๑๒) ว่า "การไต่สวนมูลฟ้องหมายถึงกระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหา ซึ่งกระบวนการไต่สวนของศาลนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๒ มาตรา ๑๖๕ มาตรา ๑๖๖ มาตรา ๑๖๗ มาตรา ๑๗๐ และมาตรา ๑๗๑

เมื่อผู้เสียหายไต่ยื่นคำฟ้องต่อศาล ศาลตรวจคำฟ้องแล้วถูกต้องตามกฎหมาย ศาลต้องจัดการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๒ (๑) "ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ให้จัดการตามอนุมาตรา (๒) ." ในกรณีที่ยุ่เสียหายฟ้องคดีเองนั้น การไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องสำคัญที่ศาลจะต้องกระทำ ทั้งนี้เพื่อให้ศาลได้วินิจฉัยมูลคดีเบื้องต้นว่าควรจะรับคำฟ้องไว้พิจารณาหรือไม่ ไม่เหมือนกับกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง เนื่องจากการฟ้องคดีของพนักงานอัยการต้องมีการสอบสวนก่อน และผ่านการวินิจฉัยของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมาแล้ว คดีย่อมมีมูลความผิด พอที่ศาลจะรับไว้พิจารณาคดีแต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้ ดังนั้นเมื่อคดีที่ยุ่เสียหายฟ้องนั้น พนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว จึงเป็นกรณีศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องตามคดีของพนักงานอัยการแต่คงพิจารณาให้ถือว่าจำเลยและข้อหาซึ่งผู้เสียหายประสงค์ให้ศาลลงโทษนั้นต้องเป็นอย่างเดียวกันกับที่พนักงานอัยการได้ฟ้อง ถ้าแตกต่างออกไปแม้จำเลยบางคนหรือบางข้อหาก็จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องสำหรับจำเลยหรือข้อหาซึ่งแตกต่างออกไป

วิธีการไต่สวนมูลฟ้องในคดีผู้เสียหายเป็นโจทก์นั้นได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ ว่า "ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้อง

ลับหลังจำเลย ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป กับแจ้งวันนัดไต่สวนให้จำเลยทราบ จำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องโดยตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือจำเลยจะไม่มาแต่ตั้งทนายมาซักค้านพยานโจทก์ก็ได้ ห้ามมิให้ศาลถามค่าให้การจำเลย และก่อนที่ศาลประทับฟ้องมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น" เห็นได้ว่าก่อนทำการไต่สวนนั้นศาลต้องส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยกับแจ้งวันนัดไต่สวนให้จำเลยทราบ แต่การไต่สวนมูลฟ้องนั้นเป็นเรื่องของศาลกับโจทก์เท่านั้น โดยศาลจะวินิจฉัยพยานหลักฐานของโจทก์ถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหาว่ามีมูลหรือไม่ เพราะศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยห้ามมิให้ศาลถามค่าให้การจำเลย และมีให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะจำเลย ดังนั้นจำเลยจึงไม่มีสิทธิที่จะอ้างอิงพยานหลักฐานอย่างไร แต่ถ้าเป็นกรณีซึ่งพยานโจทก์เบิกความพาดพิงไปถึงพยานหลักฐานของจำเลย จำเลยย่อมส่งพยานหลักฐานนั้นประกอบคำเบิกความพยานโจทก์ได้ไม่ถือว่าเป็นการที่จำเลยนำพยานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๓/๒๕๕๕ ๒๕๕๕ ฎ ๘๓๕ ที่ ๓๕๕/๒๕๐๘ ๒๕๑๘ ฎ ๑๑๓๔) และโดยเหตุผลแล้วการที่จำเลยจะนำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกลับเป็นผลเสียอย่างมากต่อจำเลยเพราะจำเลยจะถูกโจทก์ซักค้านพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จำเลยนำมาแสดงต่อศาล เมื่อศาลวินิจฉัยว่าคดีมีมูลทำให้โจทก์ทราบรูปคดีในการต่อสู้ของจำเลยและช่องว่างของพยานหลักฐานของโจทก์ ซึ่งโจทก์ต้องทำการแก้ไข

ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกฎหมายได้กำหนดสิทธิของจำเลยไว้ให้จำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องโดยตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือจำเลยจะไม่มาศาลแต่ตั้งทนายมาซักค้านพยานโจทก์ก็ได้ การให้สิทธิจำเลยดังกล่าวเพื่อให้เกิดความยุติธรรมไม่ให้โจทก์กล่าวหาจำเลยฝ่ายเดียว โดยให้จำเลยใช้สิทธิในการที่จะทำลายน้ำหนักพยานหลักฐานของโจทก์ด้วยการซักค้านพยานโจทก์ และพยานหลักฐานของโจทก์ต้องนำมาแสดงต่อศาลซึ่งทำการไต่สวนโดยตรง การที่โจทก์จะให้ศาลถือเอาคำพยานซึ่งเบิกความในคดีอื่น เป็นพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และไม่คิดใจขอให้ศาลไต่สวนพยานอื่นอีก ไม่ชอบด้วยวิธีการไต่สวนคดีอาญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๐๘/๒๕๕๒ ๒๕๕๒ ฎ ๔๐๘)

เมื่อได้มีการไต่สวนมูลฟ้องแล้วศาลต้องวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องทำการวินิจฉัยของศาลนั้นแบ่งออกเป็น ๒ กรณี คือ คดีมีมูลและคดีไม่มีมูลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๖๗ บัญญัติว่า ถ้าปรากฏว่าคดีมีมูลให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไปเฉพาะกรณีที่ไม่มีมูล ถ้าคดีไม่มีมูลให้พิพากษายกฟ้อง" การวินิจฉัยว่าคดีมีมูลหรือไม่มีมูลนั้นอาศัยจาก

พยานหลักฐานโจทก์เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามก็ยังมีมูลนั้นคงไม่ถึงกับมีพยานหลักฐานพิจารณาได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องของโจทก์เพียงแต่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น และมีเหตุผลสมควรเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด แต่ถ้าพยานหลักฐานของโจทก์ไม่พอที่จะฟังได้ว่ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นหรือไม่มีเหตุผลสมควรเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดถือว่าคดีไม่มีมูล การไต่สวนมูลฟ้องจึงประสงค์เพียงว่าคดีมีมูลตามข้อกล่าวหาในฟ้องหรือไม่ หากมีมูลศาลก็ประทับฟ้อง ถ้าไม่มีมูล ศาลพิพากษายกฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๕๗/๒๕๐๑ ๒๕๐๑ ฎ ๑๕๖๕) การไต่สวนมูลฟ้องจึงแตกต่างจากชั้นพิจารณาของศาล ซึ่งต้องพิจารณาพยานหลักฐานทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยให้แน่ชัดลงไปว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือบริสุทธิ์

คำสั่งของศาลที่ให้คดีมีมูลยอมเค็ดชขาด ไม่ว่าจะเป็คำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ จำเลยไม่มีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป แต่คำสั่งของศาลที่ว่าคดีไม่มีมูลนั้น โจทก์มีอำนาจอุทธรณ์ฎีกาได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะอุทธรณ์ฎีกา และถ้าโจทก์ร้องขอศาลจะชี้แจงจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ฎีกาก็ได้ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๐) ดังนั้จึงเห็นได้ว่าสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องมีเฉพาะโจทก์เท่านั้น

การดำเนินการไต่สวนมูลฟ้อง กฎหมายกำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวน และการพิจารณาไว้แต่มาตรา ๑๓๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม (ป.วิอาญา มาตรา ๑๓๑) คือการนำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนและการพิจารณามาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติในเรื่องการไต่สวนมูลฟ้อง

๓. การถอนฟ้องและผลการถอนฟ้องคดีอาญา

กฎหมายให้อำนาจผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา เมื่อผู้เสียหายต้องการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามกฎหมาย ก็มีอำนาจฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีอาญา แต่ต่อมาผู้เสียหายอาจกลับใจหรือเปลี่ยนใจ ไม่ประสงค์จะดำเนินคดีอาญากับผู้นั้นต่อไป เพราะมีการชดเชยค่าเสียหาย ปรับความเข้าใจหรือตกลงกับผู้กระทำความผิดได้ ผู้เสียหายจึงควรมีอำนาจถอนฟ้องคดีอาญานั้นได้

"การที่บุคคลจะใช้สิทธิทางศาลนั้น จำเป็นต้องมีวิธีการและระเบียบมิใช่ว่าไม่พอใจก็จะฟ้อง และพอใจขึ้นมาก็จะถอนเสีย โดยเหตุที่คดีอาญาเป็นคดีที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล เป็นส่วนใหญ่และกระทบกระเทือนความสงบเรียบร้อยของสังคมทั้งนี้ วิธีการฟ้อง วิธีถอนจึงต้อง

รักกรมพอสสมควร ^๖

ดังนั้นการถอนฟ้องคดีอาญาจึงได้มีกฎหมายบัญญัติถึงวิธีการถอนฟ้องและผลของการถอนฟ้องไว้ คือ

๓.๑ วิธีการถอนฟ้อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า "คำร้องขอถอนฟ้องคดีอาญาจะยื่นเวลาใดก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ได้ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือมิอนุญาตให้ถอนก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรประการใด ถ้าคำร้องนั้นได้ยื่นในภายหลัง เมื่อจำเลยให้การแก้คดีแล้ว ให้ถามจำเลยว่าจะคืนหรือไม่ แล้วให้ศาลจดค่าแถลงของจำเลยไว้ ในกรณีที่จำเลยคัดค้านการถอนฟ้อง ให้ศาลยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย

คดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น จะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ แต่ถ่าจำเลยคัดค้านให้ศาลยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย"

จากบทบัญญัติของกฎหมายวิธีการถอนฟ้องคดีอาญาจึงแยกออกเป็น

๓.๑.๑ การถอนฟ้องในคดีอาญาแผ่นดิน การถอนฟ้องนั้นผู้เสียหายต้องทำเป็นคำร้องขอถอนฟ้องยื่นต่อศาล ซึ่งรับฟ้องไว้พิจารณาและคำร้องขอถอนฟ้องจะยื่นเวลาใดก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ได้ ที่ว่าก่อนมีคำพิพากษานั้นหมายถึงก่อนที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาโดยเปิดเผย แม้ว่าในเวลาซึ่งเสร็จการพิจารณาของศาลชั้นต้นแล้ว และศาลชั้นต้นได้เขียนคำพิพากษาเรียบร้อยแล้วแต่ยังไม่ได้อ่าน ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอถอนฟ้องได้ การตีความเช่นนี้ เพราะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ ๓ เรื่อง คำพิพากษาและคำสั่ง มาตรา ๑๔๔ บัญญัติว่า "คำพิพากษาหรือคำสั่งมีผลตั้งแต่วันที่ได้อ่านในศาลโดยเปิดเผยเป็นต้นไป" เมื่อไม่มีการอ่านคำพิพากษา คำพิพากษานั้นย่อมไม่มีผลใช้บังคับ ดังนั้นจึงควรให้มีการถอนฟ้องได้ แต่ถ่าศาลชั้นต้นได้อ่านคำพิพากษาแล้วจะถอนฟ้องไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓๕/๒๔๘๔ ๒๔๘๘ ฎ ๔๕๕ ที่ ๑๕๓๕/๒๕๑๒ ๒๕๑๒ ฎ ๑๔๑๑ เพราะคดีอาญาแผ่นดิน ถ้าปรากฏว่ามีผู้กระทำผิดอาญาแผ่นดิน และได้มีการฟ้องแล้ว พิจารณาแล้วโดยชอบก็เป็นความจำเป็นที่ศาลจะต้องลงโทษผู้นั้นตามโทษานุโทษ การที่ศาลจะปล่อยให้ถอนฟ้องตามอำเภอใจเช่นนั้นก็จะ เป็นช่องทางให้เกิดเหตุทุจริตอ้างอิงกันว่า ใ้ลืบหนาบผลของคำพิพากษาเป็นการใช้ศาลเป็น

^๖ ประเทือง กิริยบุตร , เรื่องเดียวกัน , หน้า ๕๐

เครื่องมือข่มขู่หรือทรัพย์สินกันไว้ วัตถุประสงค์รัฐประศาสน์นโยบายและความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน (คำสั่งฎีกาที่ ๕๗๓/๒๕๐๑ ๒๕๐๑ ฎ.๑๓๐๘)

ผู้เสียหายไต่ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องแล้วนั้น การอนุญาตหรือไม่อนุญาตนั้นเป็นดุลยพินิจของศาลแล้วแต่จะเห็นสมควรประการใด แต่ถ้าผู้เสียหายยื่นคำร้องขอถอนฟ้องภายหลัง เมื่อจำเลยให้การแก้คดีแล้ว ศาลต้องถามจำเลยว่าจะคัดค้านหรือไม่ แล้วศาลต้องจกค่าแกลงของจำเลยไว้ ถ้าจำเลยไม่คัดค้านเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาต แต่ในกรณีที่จำเลยคัดค้านการถอนฟ้อง ศาลต้องสั่งยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย

เหตุที่จำเลยจึงต้องคัดค้านการถอนฟ้องของผู้เสียหายทั้งที่การถอนฟ้องนั้นเป็นประโยชน์ต่อจำเลยนั้น กรณีอาจเป็นไปได้ว่า จำเลยแน่ใจว่าตนเองไม่ได้กระทำความผิดและเมื่อศาลพิจารณาแล้ว จะต้องพิพากษายกฟ้องใจหุ การที่จำเลยถูกฟ้องคดีอาญานั้นทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง การที่ศาลยังมีได้คดีสินว่าจำเลยผิดหรือไม่นั้น ไม่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่าจำเลยบริสุทธิ์ ประกอบกับการที่ให้ศาลได้พิพากษาเสร็จเด็ดขาดไป ทำให้บุคคลอื่นไม่สามารถฟ้องจำเลยในความผิดอย่างเดียวกันได้อีก (ป.วิอาญา มาตรา ๓๕(๘) และการพิจารณาข้อเท็จจริงในคดีอาญานั้นอาจเป็นผลประโยชน์ต่อคดีแพ่งของจำเลยก็ได้ (ป.วิอาญา มาตรา ๘) การคัดค้านการถอนฟ้องจึงเป็นประโยชน์ต่อจำเลยยิ่งกว่าการถอนฟ้อง

๓.๑.๒ การถอนฟ้องในคดีความผิดต่อส่วนตัว ผู้เสียหายต้องทำเช่นเดียวกับ

การถอนฟ้องในคดีอาญาแผ่นดิน และศาลมีอำนาจเช่นเดียวกันในคดีอาญาแผ่นดิน แตกต่างกันเพียงแต่ว่า ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอถอนฟ้องในเวลาใดก็ได้ ก่อนคดีถึงที่สุด

"คดีถึงที่สุด" นั้นคงมีความหมายเหมือนกับ "คดีเสร็จเด็ดขาด" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๑ คือหมายความว่าคดีซึ่งตามกฎหมายจะอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ ให้ถือว่าถึงที่สุดตั้งแต่วันอ่านคำพิพากษา ไม่ว่าจะ เป็นคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ถ้าคดีอาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ตามกฎหมาย แต่ไม่มีการอุทธรณ์หรือฎีกา คดีก็ถึงที่สุดเมื่ออ่านคำพิพากษาเช่นกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๒/๒๕๔๔ ๒๕๔๔ ฎ.๓๖๑) ถ้ามีการอุทธรณ์หรือฎีกาช่วงเวลากระหว่งที่คู่กรณีออกใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกา ยังถือว่าคดีไม่ถึงที่สุด คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๕/๒๕๕๐ ๒๕๕๐ ฎ.๘๖๖) และเมื่อได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาคดียอมถึงที่สุด

๓.๒ ผลของการถอนฟ้อง ใ้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๓๖ ว่า "คดีอาญาซึ่งได้ถอนฟ้องไปจากศาลแล้วจะนำมาฟ้องอีกหาได้ไม่" ผลของการ

ถอนฟ้องคือห้ามนำมาฟ้องอีก ไม่ว่าจะ เป็นคดีอาญาแผ่นดินหรือคดีความผิดต่อส่วนตัว และในคดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น การถอนฟ้องยังมีผลทำให้สิทธินำคดีมาฟ้องย่อมระงับไป (ป.วิอาญา มาตรา ๓๕ (๒)) ข้อห้ามฟ้องนี้ควรมีความหมายถึงการห้ามเข้าเป็นโจทก์ร่วมด้วย แต่บทบัญญัติห้ามนำคดีซึ่งผู้เสียหายถอนฟ้องไปจากศาลแล้วมาฟ้องใหม่ มีข้อยกเว้นว่าถ้าไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัว การถอนฟ้องไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการที่จะฟ้องคดีนั้นใหม่ (ป.วิอาญา มาตรา ๓๖(๓))

การถอนฟ้องไม่ว่าผู้เสียหายจะถอนฟ้องในระยะใดก็ห้ามนำมาฟ้องอีก แม้จะเป็นการถอนฟ้องที่ยังไม่ได้มีการไต่สวนมูลฟ้องก็ตาม ก็อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะนำมาฟ้องใหม่อีกไม่ได้ เพราะถือว่าได้มีการฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๕๐/๒๕๕๒ ๒๕๕๒-ฎ ๑๐๑๕ และ ๑๔๖๐/๒๕๑๒ ๒๕๑๒ ฎ๐๒๒๒๕) หรือถอนฟ้องไปชั่วคราวเพื่อฟ้องใหม่ก็อยู่ในหลักเกณฑ์เช่นเดียวกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๓๓/๒๕๕๐ ๒๕๕๐ ฎ ๔๕๑ และ ๔๕๐/๒๕๕๓ ๒๕๕๓ ฎ ๕๑๘) แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้เสียหายถอนฟ้องเพื่อจะขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องจำเลยไว้แล้ว โดยแสดงเจตนาให้เห็นได้โดยชัดแจ้งในการถอนฟ้องคดีนั้นผู้เสียหายมีสิทธิเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการได้ เพราะหาใช่เป็นการถอนฟ้องแก้ความผิด ความหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๖ ไม่แต่เป็นเรื่องขอรวมคดีและไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการฟ้องคดีความผิดต่อส่วนตัว (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕๕/๒๕๔๑ ๒๒ ข.ส.๑๑๐๒, ๑๒๕๕/๒๕๑๕ ๒๕๑๕ ฎ ๑๐๑๖ ๓๐๓/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ ๓๓๕)

คดีอาญาซึ่งจะนำมาฟ้องอีกไม่ได้ ต้องเป็นคดีอาญาซึ่งได้ถอนฟ้อง จำเลยคนเดียว และความผิดฐานเดียวกัน แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๖ ไม่ได้บัญญัติไว้ แต่จากข้อเท็จจริงเห็นได้ว่า จำเลยอื่นหรือความผิดฐานอื่น ซึ่งถูกฟ้องคดีอาญาเดียวกันยังไม่ได้ถอนฟ้อง ต้องถูกดำเนินคดีต่อไปหรือจำเลยอื่น ซึ่งกระทำผิดร่วมกันหรือความผิดฐานอื่นที่กระทำครั้งเดียวกันยังไม่ได้ฟ้องจะถือว่าถอนฟ้องไปแล้วไม่ได้

มีปัญหาว่าในกรณีที่มีผู้เสียหายหลายคน การที่ผู้เสียหายคนใดคนหนึ่งถอนฟ้องนั้นจะทำให้ผู้เสียหายอื่นซึ่งมีได้ถอนฟ้องต้องห้ามนำคดีอาญามาฟ้องอีกด้วยหรือไม่ ถ้าจะตีความตามลายลักษณ์อักษรแล้ว ผู้เสียหายซึ่งมีได้ถอนฟ้องไม่มีสิทธิจะนำคดีอาญามาฟ้องใหม่ ต้องห้ามนำคดีอาญามาฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๖ เพราะกฎหมายบัญญัติว่า คดีอาญาซึ่งได้ถอนฟ้องไปจากศาลแล้วจะนำมาฟ้องอีกหาได้ไม่ ย่อมจำกัดสิทธิผู้จะนำคดีมาฟ้องใหม่ทั้งหมด และประกอบกับมาตรา ๓๖ บัญญัติข้อยกเว้นในกรณีผู้เสียหายถอนฟ้องไม่ตัดสิทธิในการฟ้องใหม่

เฉพาะพนักงานอัยการเท่านั้น แต่การตีความตามลายลักษณ์อักษรนั้นเป็นการตีสิทธิของผู้เสียหาย ซึ่งมีไต่สวนฟ้องซึ่งการตีความจำกัดสิทธิของบุคคลจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งและเมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว มีเจตนารมณ์ไม่ต้องการให้เฉพาะผู้ซึ่งถอนฟ้องมีสิทธิจะฟ้องคดีใหม่ เพราะจะทำให้เห็นศาลเป็นเครื่องเล่น พอใจจะฟ้องก็ฟ้อง พอใจจะถอนก็ถอน และคดีอาญากระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่บุคคลอื่นซึ่งมีไต่สวนฟ้องนั้นไม่ควรจำกัดสิทธิในการฟ้องด้วย จึงไต่บัญญัติขอยกเว้นไว้ ทั้งนี้ในกรณีผู้เสียหายหลายคนผู้เสียหายคนหนึ่งถอนฟ้องไป สิทธิของผู้เสียหายอื่นที่จะฟ้องไม่น่าจะถูกจำกัดสิทธิไปด้วย

๔. ขอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว

ขอมความคือการที่ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดตกลงยินยอมระงับข้อพิพาทระหว่างกัน การตกลงระงับข้อพิพาททางอาญานั้น อาจทำได้ทั้งในความผิดอาญาแผ่นดิน และในความผิดต่อส่วนตัว แต่การตกลงระงับข้อพิพาทจะให้ผลเป็นการขอมความนั้นมีได้เฉพาะในความผิดต่อส่วนตัว ~~และกรณีการตกลงระงับข้อพิพาทจะทำให้ผลเป็นการขอมความนั้นมีได้เฉพาะในความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น~~ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๕ วรรคสอง บัญญัติว่า "คดีความผิดต่อส่วนตัวนั้นจะถอนฟ้องหรือขอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้" ซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้ขอมความได้เฉพาะในคดีความผิดต่อส่วนตัว และผลของการขอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัวทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ (ป. วิอาญา มาตรา ๓๕ (๒)) ส่วนการตกลงระงับข้อพิพาทในคดีอาญาแผ่นดินนั้น ไม่ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปเช่นเดียวกับการขอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว การที่กฎหมายได้บัญญัติถึงเรื่อง การขอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น

กฎหมายประสงค์ให้ใช้ดังนี้คือ ถ้าผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเองแล้วมีการตกลงประนีประนอมกันขึ้นกับจำเลย ผู้เสียหายขอมถอนฟ้องคดีนั้นไปก็เข้าเรื่องถอนฟ้องตามมาตรา ๓๕ วรรค ๒ แต่ถ้าผู้เสียหายเพียงแต่ไต่ร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานแล้ว อัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยดังนี้ หากมีการประนีประนอมระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยเข้า ก็ไม่มีทางที่ผู้เสียหายจะถอนฟ้องเพราะผู้เสียหายไม่ใช่โจทก์ ไม่ใช่คู่ความในคดี จึงไม่มีอำนาจถอนฟ้องจะไต่ก็แต่ลักษณะถอนคำร้องทุกข์ ซึ่งจะทำให้อัยการต้องถอนฟ้องจำเลยไปด้วย (กฎหมาย ๓๕) แต่การถอนคำร้องทุกข์นั้น ร้องไว้ ณ ที่ใดขอมถอน ณ ที่นั้น ทั้งนี้ถ้าผู้เสียหายไปถอนคำร้องทุกข์

๗ เจ้าพนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานสอบสวนก็อาจอ้างได้ว่าคดีไต่สวนไปสู่ัยการจนถึงศาลแล้วยอมพ้นจากอำนาจและหน้าที่ของเขาแล้ว ทั้งนี้มีทางที่ผู้เสียหายจะทำประการใดจึงจะให้ข้อตกลงประนีประนอมกับจำเลยในความผิดต่อส่วนตัวนั้นเป็นผลได้ ทั้งนี้จึงทำให้เข้าใจว่ากฎหมายเปิดโอกาสให้ตั้งในมาตรา ๓๕ วรรค ๒ กล่าวคือผู้เสียหายอาจใช้วิธียอมความตาม มาตรา ๓๕ วรรค ๒ นี้โดยตรงต่อศาลที่เกิดความกับจำเลยได้ เช่นผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องต่อศาล แจ้งว่าได้ตกลงกับจำเลยแล้วไม่ประสงค์ว่ากล่าวจำเลยต่อไป ทั้งนี้ ถ้าจำเลยไม่คัดค้านศาลก็ให้คดีที่ยอมความนั้นระงับไป คดีนั้นเป็นอันเลิกกันได้ ความคิดเช่นนี้ศาลสูงปัจจุบันได้ดำเนินการอยู่และอนุญาตให้ผู้เสียหายในคดีความผิดส่วนตัว แม้มิได้เป็นโจทก์ในคดีนั้น ยอมความกับจำเลยได้ตลอดระยะเวลาที่คดียังไม่ถึงที่สุดเป็นเหตุให้คดีนั้นระงับไป จำเลยยอมหลุดพ้นจากข้อหา^๓

การยอมความในคดีอาญานั้น แยกต่างไปจากการประนีประนอมยอมความในทางแพ่ง ความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๕๐ โดยการประนีประนอมยอมความในทางแพ่ง จะต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ควรรับผิดชอบซึ่งดับคดีกันได้ แต่ในทางอาญานั้น การยอมความไม่ต้องทำเป็นหนังสือ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๖/๒๔๘๑, ๒๒ ก.ศ.๑๒๒๒, ๔๓๗/๒๕๐๘, ๒๕๐๘๘ฎ ๓๒๓ ก) การกระทำผิดทางอาญาอาจเป็นกรณีเกี่ยวเนื่องกับความรับผิดชอบทางแพ่ง และผู้เสียหายอาจจะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดทั้งทางอาญาและทางแพ่งพร้อมกันได้ การที่ผู้เสียหายตกลงประนีประนอมยอมความในทางแพ่งนั้นไม่ถือว่าเป็นการยอมความในคดีอาญา สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยังไม่ระงับ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๘๗/๒๕๑๕, ๒๕๑๕ ฎ ๓๕๑, ๒๖๕๑/๒๕๑๕, ๒๕๑๕ ฎ ๑๘๖๔) การประนีประนอมยอมความในทางแพ่ง จะมีผลเป็นการยอมความในคดีอาญาต้องเป็นกรณีซึ่งได้มีการตกลงสละสิทธิในการดำเนินคดีอาญาค้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๘๐/๒๕๐๒, ๒๕๐๒ ฎ ๑๕๓๒, ๓๖๑/๒๕๐๓, ๒๕๐๓ ฎ ๔๒๓, ๔๘๐/๒๕๑๘, ๒๕๑๘ ฎ ๔๓๑) กรณีใดถือว่าได้มีการตกลงสละสิทธิในการดำเนินคดีอาญาค้วยนั้น ไม่จำเป็นต้องถึงกับระบุไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความเพียงแต่อาจอนุมานจากพฤติการณ์ต่าง ๆ ในคดีว่ามีการยอมความระหว่างกันแล้วก็ได้ แต่พฤติการณ์จะต้องมีความชัดเจนแสดงให้เห็นได้ ผู้เสียหายตกลงสละสิทธิในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งกรณีดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น

---

^๓ สัญญา ขรรษศักดิ์ และประภาศน์ อวยชัย, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๐ - ๑๘๑

บันทึกข้อตกลงมีข้อความเพียงว่า ฝ่ายผู้เสียหายได้เชิญจำเลยมาพบเพื่อตรวจหลักฐาน ใบรับส่งน้ำตาล และให้จำเลยรับทราบจำนวนน้ำตาลที่ขาดหายไป เมื่อตรวจหลักฐานได้จำนวน ที่ขาดแน่นอนเพียงไร จำเลยยินดีจะชดเชยให้ บันทึกดังกล่าวไม่มีลักษณะเป็นการยอมความเพื่อ ระวังการฟ้องร้องคดีอาญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๔/๒๔๔๕ ๒๔๔๕ ณ ๓๑๒)

เจ้าหน้าที่ของคุรุสภาผู้เสียหาย มีหนังสือถึงจำเลยว่าเงินที่จำเลยยกยอกไปนั้น ทางคุรุสภาได้รับคืนจากจำเลยแล้ว ไม่ประสงค์ให้จำเลยได้รับโทษทางอาญาคือไป ทั้งนี้ไม่ใช่ เป็นการถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๒ - ๘๖/๒๕๐๖ ๒๕๐๖ ณ ๘๖)

โจทก์จำเลยทำความเข้าใจในคดีแพ่งว่า โจทก์จำเลยตกลงยินยอมที่จะไม่ ค่าเนนคดีทั้งทางแพ่งทางอาญาคืออีกคดีต่อไป ทั้งนี้เป็นการยอมความกันในคดีความผิดต่อส่วนตัว แล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๘๐/๒๕๐๒ ๒๕๐๒ ณ ๑๕๓๒)

ผู้เสียหายเคยฝากข่าวเปลือกให้จำเลยสี่เป็นข่าวสาร จำเลยก็สี่ให้โดยผู้เสียหาย ให้คำตอบแทน ต่อมาผู้เสียหายให้จำเลยสี่ข่าวเปลือกอีก จำเลยเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสีย ผู้เสียหายจึงร้องทุกข์ให้ดำเนินคดี พนักงานสอบสวนไกล่เกลี่ยให้จำเลยคืนข่าว เปลือกแก่ผู้เสียหาย แต่ไม่ตกลงกันต่อมานายอำเภอไกล่เกลี่ยอีก ผู้เสียหายและจำเลยได้ทำสัญญาเป็นหนังสือ โดยจำเลยเอารถยนต์ ๑ คัน จำนวนผู้เสียหาย และจะนำข่าวสารไปใดถอนการจำนอง เป็น รายเดือนจนกว่าจะครบ ถ้าจำเลยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง จำเลยยอมโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ให้ ผู้เสียหาย ถ้าจำเลยปฏิบัติตามข้อตกลงครบถ้วนแล้ว ผู้เสียหายจะคืนรถยนต์และใบทะเบียนให้ เมื่อพิเคราะห์ถึงความเกี่ยวพันระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยมีต่อกันจนเกิดพิพาทและทำสัญญา ต่อกันแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้เสียหายและจำเลยทำสัญญาเพื่อระวังข้อพิพาททั้งในทางแพ่งและอาญา ถึงแม้ในสัญญาจะมีไคร้ระบุโดยชัดแจ้งว่าให้คดีอาญาระวังไปที่ศาล แต่ตามรูปคดีพอถือได้ว่า ผู้เสียหายและจำเลยทำสัญญาโดยมุ่งประสงค์ให้ขอหาทางอาญาระวังไปที่ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๑๖๐๕/๒๕๐๘ ๒๕๐๘ ณ ๒๒๒๘)

การยอมความนั้นมีผลเฉพาะตัว ผู้กระทำความผิด และผู้เสียหายซึ่งได้ตกลงยอมความ เท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๘๐/๒๕๐๐ ๒๕๐๐ ณ ๑๒๕๘) เช่นเดียวกับการถอนฟ้องตั้งที่ ไต่กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ ๓

การยอมความในความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๕ วรรค ๒ และ ๓๕(๒) นั้น เป็นการกระทำภายหลังที่ความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว มีใ้ช้การที่จะทำกันไว้ล่วงหน้าก่อนมีการกระทำผิด ข้อตกลงก่อนมีการกระทำผิดจะถือว่าเป็นการยอมความตามบทกฎหมายดังกล่าวแล้วไม่ได้ และบุคคลจะตกลงกันไว้ก่อนว่าจะไม่ฟ้องคดีอาญา ถ้าหากจะมีการกระทำผิดเกิดขึ้นต่อไปข้างหน้า ข้อตกลงนั้นก็หาไม่ผลก่อให้เกิดหนี้ที่จะผูกพัน คู่กรณีให้จำต้องงกเว้น ไม่ฟ้องคดีอาญา เช่นว่านั้นแค่ประการใดไม่ เพราะอำนาจฟ้องคดีอาญาจะมีอยู่หรือไม่ มิได้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ลักษณะหนี้ในทางแพ่ง หากอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาคืออีกส่วนหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดีข้อตกลงว่าจะไม่ฟ้องคดีอาญานั้นอาจถือเป็นความยินยอมให้กระทำการตามที่ปกติต้องด้วยบัญญัติว่าเป็นความผิดได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๓๐/๒๕๐๘, ๒๕๐๘ ฎ ๒๐๘๔) การยอมความจึงแตกต่างไปจากความยินยอมของผู้เสียหายให้กระทำ

๕. เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาแล้วตาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า "เมื่อผู้เสียหายไ้ยื่นฟ้องแล้วตายลง ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาจะดำเนินคดีกับผู้ตายต่อไปก็ได้ ถ้าผู้เสียหายที่ตายนั้นเป็นผู้เยาว์ ผู้วิกลจริตหรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือผู้แทนเฉพาะคดีไ้ยื่นฟ้องแทนไว้แล้ว ผู้ฟ้องแทนนั้นจะว่าคดีต่อไปก็ได้"

บทบัญญัติมาตรานี้เป็นเรื่องการรับมรดกความ เพราะถ้าผู้เสียหายฟ้องคดีแล้วตายลง ไม่มีผู้ดำเนินคดีอาญาแทน ก็จะไม่มียุ้เสนอพยานหลักฐานการกระทำผิดของจำเลย ศาลก็ค้ต้องยกฟ้อง เพราะไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าจำเลยได้กระทำผิดซึ่งเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา ในการลงโทษผู้กระทำผิด ดังนั้นกฎหมายจึงไ้บัญญัติให้มีบุคคลอื่นมีสิทธิดำเนินการแทนผู้ตาย คือ ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา เหมือนกับที่ไ้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๕(๒) และความหมายของคำว่า ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา เหมือนดังที่ไ้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

คำว่าผู้เสียหายตามมาตรา ๒๕ นี้ หมายถึงผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้น ไม่หมายรวมถึงผู้มีอำนาจจัดการแทนตาม มาตรา ๔ มาตรา ๕ และมาตรา ๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาค้ด้วย และผู้ดำเนินคดีแทนค้ต้องเป็นผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา ผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้น ทั้งนี้เพราะผู้มีอำนาจจัดการแทน มีอำนาจดำเนินคดีอาญาไ้ก็อาศัย

สิทธิของผู้เสียหายโดยตรง ดังนั้นเมื่อผู้จัดการแทนตายลง อานาจการ จักการแทนย่อมหมดไป

การรับมรดกความนั้นเป็นสิทธิของผู้เสียหายจะรับค่า เนินคดีหรือไม่ค่า เนินคดีก็ได้ ไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องค่า เนินคดีแทนเมื่อ เกิดกรณีไม่มีผู้มีสิทธิรับมรดกความหรือผู้มีสิทธิไม่ยอมรับมรดกความค่า เนินคดีแทนผู้ตาย จะมีผลเป็นอย่างไร แต่เดิมศาลถือว่าไม่มีผู้ค่า เนินคดีต่อไปให้ยกฟ้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๒/๒๔๘๖, ๒๔๘๖ ฎ ๒๕๕ การวินิจฉัยดังกล่าวน่าจะเป็นผลเสียหายต่อชุมชน เพราะในบางคดีศาลได้พิพากษาลงโทษจำเลยแล้ว คดีอยู่ในระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ผู้เสียหายตายลง การยกฟ้องจึงเป็นการปล่อยผู้กระทำผิดให้พ้นโทษไป ต่อมาศาลฎีกาจึงได้วินิจฉัยว่า ในคดีอาญานั้นเมื่อโจทก์ตายแล้วทำให้คดีระงับไปไม่ คงมีแต่ในเรื่องที่จำเลยตายและในเรื่องที่ว่าเมื่อโจทก์ตายใครบ้างที่จะค่า เนินคดีค่า เนินคดีต่อไปได้ ทั้งนี้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๕ เท่านั้น แต่เมื่อคดีมาถึงศาลฎีกาแล้ว และโจทก์ตาย เมื่อได้ค่า เนินคดีมาครบถ้วนบริบูรณ์แล้วเช่นนี้ ศาลฎีกาย่อมค่า เนินกระบวนพิจารณาคดีนี้ในส่วนอาญาต่อไปได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๔๔/๒๕๐๔, ๒๕๐๔ ฎ ๑๒๕๐) ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาต้องพิจารณาว่าคดีอยู่ในชั้นพิจารณาของศาลใด ถ้าเป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิจารณาคดีต่อไปได้ เพราะไม่มีการค่า เนินการพิจารณาของศาลอะไรอีก แต่ถ้าคดียังอยู่ในการพิจารณาของศาลชั้นต้น เมื่อไม่มีผู้ค่า เนินคดีอาญา ศาลก็ไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานได้ จึงไม่อาจพิจารณาคดีต่อไปได้

ส่วนในกรณีบัญญัติ มาตรา ๒๕ วรรคสอง นั้นเป็นกรณีซึ่งบัญญัติให้สิทธิของผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือผู้แทนเฉพาะคดีที่จะค่า เนินคดีต่อไป เพราะการที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นตัวการถึงแก่ความตาย ผู้จัดการแทนยอมจะหมกอำนาจอไป จึงต้องบัญญัติไว้ให้ปราศจากข้อสงสัย